

SURİYELİ GENÇLERİN UYUM SÜREÇLERİNİN BERRY’NİN KÜLTÜRLEŞME MODELİ BAĞLAMINDA ANALİZİ: HATAY İLİ ÖRNEĞİ¹

İpek AGCADAĞ ÇELİK*

Cemilcan ÇETİN**

ÖZ

Suriye kaynaklı kitlesel göç hareketinin üzerinden hatırı sayılır bir süre geçmesine karşın, Türkiye’ye göç eden milyonlarca Suriyeli birey halen ülkemizde yaşamlarını sürdürmektedir. Göçün ilk yıllarından itibaren Türkiye’ye çok küçük yaşlarda gelen Suriyeli çocukların yanı sıra, Türkiye’de geçirdikleri süre zarfında pek çok Suriyeli aile de bebek sahibi olmuştur. Böylece günümüz Türkiye’sinde sayıları milyona ulaşan Suriyeli genç bir kitle bulunmaktadır. Yaşamlarının tamamını veya tamamına yakını Türkiye’de geçiren bu kitlenin uyum konusu ise ele alınması gereken öncelikli konular arasındadır. Uyumun, kültürleşme sürecinin bir sonucu olduğu ve göçmenlerin, kendi öz kültürlerinden kopmadan ev sahibi ülkenin kültürüyle kaynaşabilecekleri varsayımından hareketle J. W. Berry tarafından geliştirilen çift boyutlu kültürleşme kuramı, bu çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturmaktadır. Kültürleşme kuramından hareketle Türkiye’deki Suriyeli gençlerin uyum sürecine odaklanan bu çalışma, nitel araştırma metodolojisine göre tasarlanmış, veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme (mülakat) kullanılmıştır. Türkiye’nin sınır kenti Hatay’da gerçekleşen saha araştırmasında, kasti (yargısal) örnekleme tekniği kullanılmıştır. Çocukluk çağından itibaren Hatay’da yaşamını sürdüren, fikirlerini, davranışlarını ve tutumlarını ifade edebilecek çağda oldukları düşünülen 15-18 yaş aralığındaki on yedi Suriyeli gençle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Derinlemesine görüşmelerle, araştırma örnekleminde yer alan Suriyeli gençlerin Türkiye’deki hayatlarıyla ilgili düşüncelerine, deneyimlerine, bakış açılarına ve gündelik yaşam pratiklerine ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda, katılımcıların önemli bir kısmının kendi öz kültürlerinden kopmadan, ev sahibi toplum olan Türk toplumunun kültürüne uyum sağlama eğiliminde oldukları tespit edilmiştir. Böylece, küçük yaşta Türkiye’ye göç eden, sahip oldukları yaşam deneyiminin, bilgi ve becerilerin büyük bir kısmını Türkiye’de geçiren araştırma örnekleminin, Berry’nin kültürleşme stratejilerinden (entegrasyon, asimilasyon, ayrışma, marjinalleşme) entegrasyon stratejisine yönelimlerinin daha güçlü olduğu söylenebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Suriye Kaynaklı Göç, Suriyeli Gençler, Uyum, Çift Boyutlu Kültürleşme Kuramı, Kültürleşme Stratejileri.

ANALYSIS OF THE ADAPTATION PROCESSES OF SYRIAN YOUTH IN THE CONTEXT OF BERRY’S ACCULTURATION MODEL: THE CASE OF HATAY PROVINCE

ABSTRACT

Although a considerable amount of time has passed since the mass migration movement originating from Syria, millions of Syrians who migrated to Turkey are still living in Turkey. In addition to Syrian children who arrived in Turkey at a very young age, many Syrian families have had babies during their time in Turkey. Thus, there is a young Syrian population in Turkey today, numbering millions of young Syrians. Based on the assumption that adaptation is a result of the acculturation process and that immigrants can fuse with the culture of the host country without leaving their own culture, the dimensional acculturation theory developed by J. W. Berry constitutes the theoretical framework of this study. Based on the acculturation theory, this study, which focuses on the adaptation process of Syrian youth in Turkey, was designed according to qualitative research methodology and in-depth interviews were used as data collection technique. In-depth interviews were conducted with seventeen Syrian youth

¹ Bu çalışma, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Etik Kurul Komisyonu’nun, 29.08.2022 tarihli, 15 numaralı toplantısında onaylanan etik kurul izni doğrultusunda, yürütcülüğünü Doç. Dr. İpek Agcadağ Çelik’in yaptığı, Cemilcan Çetin’in “Suriyeli Ergen Göçmenlerin Kimlik Oluşturma Sürecine Yönelik Bir Araştırma: Hatay İli Örneği” başlıklı tezinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

* Doç. Dr., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Kilis, Türkiye, E-posta: ipekagcadag@kilis.edu.tr, ORCID Numarası: 0000-0002-2409-668X.

** Aile Sosyal Destek Uzmanı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Yenimahalle Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü, E-posta: cemilcancetin@gmail.com, ORCID Numarası: 0000-0002-7053-7183.

between the ages of 15-18, who have been living in Hatay since childhood and are considered to be at an age where they can express their opinions, behaviors and attitudes. As a result of the research, it was determined that a significant portion of the participants tended to adapt to the culture of the host society, the Turkish society, without breaking away from their own culture. Thus, it can be said that the research sample, have a stronger tendency towards integration strategy among Berry's acculturation strategies.

Keywords: Syrian Migration, Syrian Youth, Adaptation, Bidimensional Acculturation, Acculturation Strategies.

Atf: AGCADAĞ ÇELİK, İ., ÇETİN, C. (2023). "Suriyeli Gençlerin Uyum Süreçlerinin Berry'nin Kültürleşme Modeli Bağlamında Analizi: Hatay İli Örneği", İMGELEM, 7 (13): 587-624.

Citation: AGCADAĞ ÇELİK, İ., ÇETİN, C. (2023). "Analysis of the Adaptation Processes of Syrian Youth In The Context of Berry's Acculturation Model: The Case of Hatay Province", İMGELEM, 7 (13): 587-624.

Başvuru / Received: 16 Eylül 2023 / 16 September 2023

Kabul / Accepted: 27 Ekim 2023 / 27 October 2023

Araştırma Makalesi / Research Article.

EXTENDED ABSTRACT

Although its causes, types, participants, duration, and effects vary, the phenomenon of migration is a movement that has spread throughout human history. The Republic of Turkey has witnessed internal and external migration throughout its history, and many people with different ethno-cultural backgrounds have lived within its lands. One of the most effective migration movements experienced by Turkey is the mass migration movement originating from the Syrian Arab Republic. Syrian citizens' migration, which is a current migration movement, has a chaotic structure that brings together transnational, mass and forced migration types. The migration movement in question, which has been going on since 2011, continues to maintain its place on the agenda due to the large number of people participating in the migration, and to the fact that this crowd continues to reside in Turkey. This mass migration movement has also caused Turkey to become the country hosting the most refugees in the world since 2014. This situation undoubtedly brings with it many demographical, legal, economic, social, cultural, and psychological issues. The subject of this study is the adaptation of immigrants to the host society, which includes many dimensions.

Millions of individuals of Syrian origin living under temporary protection status in our country have different demographic characteristics. Surpassing one and a half million in number, these young individuals construe a significant part of this crowd. Some of the youth of Syrian origin are those who were born in our country, and the other part consists of those who had to participate in the migration movement at a very young age and spent most of their lives in Turkey. We can say that the issue of adaptation forms the basis of the issues that need to be resolved (language, education, employment, etc.) regarding this population. Taking steps regarding the adaptation process of the youth of Syrian origin to our country also brings together a progress in matters such as language, education, and employment. The experience gained in the years since the mass migration movement originating from Syria has enabled it to be seen

that integration and other issues related to youth mutually affect and are both the cause and effect of each other.

The variation in the degree of relationship developed with the host society and its institutions is valid for Syrian immigrants, just like for immigrants in different parts of the world. The acculturation process and level of each individual of Syrian origin living in Turkey with the host society varies, under the influence of various reasons. At this point, theories developed to understand and explain the adaptation of immigrants to the host society come into play. This study is shaped around the bidimensional acculturation model, which is one of the theories in question and developed by J. W. Berry in the 1980s. Acculturation theory, which is based on the idea that each immigrant group and individual differs in their level of acculturation with the host society and that this difference is related to the orientation of immigrants, also underlines that this process has two sides to it. It assumes that it is possible for the immigrant to freely acquire a new culture and determine their identity, without having to lose their original culture. It is emphasized that the cultural values that Berry refers to as “heritage”, “original”, or “minority culture” in his theory are adapted to the cultural values of the society that immigrants define as “dominant”, “larger”, or “host” without having to lose them. If this acculturation process occurs, *integration* occurs. The theory includes the information that immigrants with this orientation will have an easier life in the host society, thus this group is more advantageous. In addition to integration, there are three other acculturation strategies conceptualized in theory as *assimilation*, *separation*, and *marginalization*. In his theory, Berry states that immigrants have different orientations, from remaining closely attached, to completely move away from, their original culture. Berry also believes that this choice is influenced by the migration policies implemented by the host society as well as the attitudes of the members of the host society.

This study, which focuses on the adaptation issue of the youth of Syrian origin who came to Turkey at a young age with the migration movement originating from Syria and built a new life and order for themselves with their families, focuses on Berry's theory of acculturation. From this point of view, Hatay was chosen as the research location because it is geographically very close to Syria, has historically maintained humanitarian and commercial relations with Syria from past times until the civil war, is the place where Syrian individuals entered our country during the first migration movement to Turkey in 2011, has border gates and hosts many ethno-cultural groups. The research, which was conducted with seventeen

young people of Syrian origin living in Turkey's border city Hatay, was designed in a qualitative pattern, and face-to-face interviews were conducted using the in-depth interview technique. In the research focusing on young generation Syrian individuals, Berry's acculturation strategies were predicted using the research findings.

Individuals who voluntarily participated in the research were distributed according to gender as seven girls and ten boys. When the education levels of the participants are examined, it is seen that one participant is a secondary school graduate, eleven students are high school students, and five participants are high school graduates. During the interviews, it was found out that the high school graduates were preparing for our country's university entrance exams. When the places where the participants lived in the Syrian Arab Republic before forced migration are examined, it is understood that they generally lived in the northern part of the country. Participants stated that they migrated to Turkey from settlements such as Idlib, Aleppo, Homs, Hama and Damascus, which share the northern border of the Syrian Arab Republic with our country. When we look at the time that has passed since the forced migration, it is seen that it varies between six to eleven years. In other words, the participants immigrated and settled in Turkey six to eleven years ago. Considering the ages of the participants at the time the research was conducted, it is understood that they immigrated to our country in their childhood and established a new life and order in our country. Fifteen of the participants were born in the Syrian Arab Republic and immigrated to our country a few years later in their childhood. However, two of the participants were born in the Syrian Arab Republic, and with the emergence of the civil war, they experienced migration to different countries (one participant to Saudi Arabia, the other participant to Dubai) and then to Turkey. It seems that Turkey's geographical proximity to the Syrian Arab Republic is effective in the migration decision of war victims.

To summarize the research findings based on the answers given to the questions asked to the participants within the scope of the research, it was determined that some of the participants did not have any memories about Syria, while the other part did not have clear memories. When asked whether they felt a sense of belonging to the neighborhood they lived in Hatay, one participant stated that they did not feel a sense of belonging, while the others stated that they felt a sense of belonging in general. It was understood that two participants did not know Turkish, the native language of the host society, while the other fifteen learned it. It has been learned that school friends, teachers, social environment, and Turkey's national television channels have an impact on language learning. It was learned that the family followed

the news programs covering the host country's agenda and the country's TV series and movies in Turkish on television. The answer to the question about Turkish food and beverages was that they knew the cuisine of the host society and consumed its products. It has been determined that Turkey's national holidays are generally known and that the influence of schools on this issue is important. It has been understood that there is no problem in this regard since the religious holidays are the same. The fact that the migrating group and the host society generally belong to the same religion, Islam, caused the research sample to have no problems in performing religious worship and contributed positively to the acculturation process. It was concluded that the sample who had positive feelings towards Turkey's national anthem did not generally know the anthems of their original culture, but they respected them. Similarly, it was determined that the participants had a positive perspective towards the Turkish flag, that their original culture had two flags, and that they protected the green flag. It has been understood that they have close relations such as neighborliness and friendship with the members of the society they migrated to, and that even their families have this tendency. When they were asked about their opinions on whether the values of their original culture would be preserved if they continued to stay in Turkey in the following years, it was revealed that they had different opinions on the subject. While some participants thought that they would be able to preserve their core cultural values in the future, others stated that they would not be able to and these values would be doomed to disappear. Finally, young Syrian individuals were asked about their desire to stay in Turkey in the future, and there were those who answered that they wanted to stay in Turkey, those who said they wanted to immigrate to an Arab state with a high level of prosperity, and those who expressed that they wanted to go to a European country. To sum up, it was concluded that the majority of the research sample was oriented towards integration, one of Berry's acculturation strategies, while a small portion was oriented towards separation.

GİRİŞ

Asya, Avrupa ve Afrika arasında önemli bir kavşak noktasında bulunan Türkiye üzerinden her yıl binlerce göçmen üçüncü bir ülkeye geçmek üzere giriş yapmakta veya Türkiye'den sığınma talebinde bulunmaktadır. Bu durumun arka planında birçok neden bulunmakla birlikte, yakın çevresindeki sosyo-politik gelişmeler ile siyasi ve etnik çatışmalar Türkiye açısından dış göçleri şekillendiren ana etkenler arasında gösterilebilir. Örneğin 1979 yılından itibaren SSCB'nin Afganistan'ı işgali, aynı dönemde İran'daki rejim değişikliği, 1980'li yıllar boyunca devam eden İran-İrak Savaşı, 1990'lı yıllarda Sovyetler Birliği'nin dağılması, 2010 yılından itibaren

“Arap Baharı” olarak isimlendirilen halk hareketlerinin ortaya çıkması ve son olarak 2011 yılında başlayan ve bugüne değin devam eden Suriye iç savaşı bu meselenin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Nitekim bu gelişmelerle de bağlantılı olarak özellikle son yıllarda Ortadoğu, Asya ve Afrika ülkelerinden hareket eden binlerce göçmen, Türkiye’yi gelişmiş Batı ülkelerine geçmek üzere kullanılan bir transit göç üssüne dönüştürmüştür (Şişman ve Balun 2020). Böylece Türkiye hem transit ülke hem hedef ülke konumunda bulunmakta ve münferit göçlerin yanı sıra kitlesel göçlere de sahne olmaktadır.

Türkiye’nin yaşadığı en etkili göç hareketlerinden birini, Suriye Arap Cumhuriyeti kaynaklı kitlesel göç hareketi oluşturmuştur. Güncel bir göç hareketi olan Suriyeli göçü; ulus ötesi, kitlesel ve zorunlu göç türlerini bir araya getiren kaotik bir yapıya sahiptir. 2011 yılından bu yana devam eden söz konusu göç hareketi hem göçe katılan insanların sayısının fazlalığı hem de bu kitlenin halen Türkiye’de barınmaya devam ediyor olmaları nedeniyle ülke gündemindeki yerini korumaya devam etmektedir. Bu durum ise şüphesiz demografik, hukuki, ekonomik, sosyal, kültürel ve psikolojik birçok konuyu beraberinde getirmektedir. Türkiye’deki Suriyeli kitle için tartışılan güncel konulardan biri de uyumdur. Oldukça karmaşık ve çok boyutlu bir mesele olan uyumu Yılmaz (2023) kavramsal olarak, “göçmenlerin yeni bir topluma vardıklarında meydana gelen sosyal, politik, kültürel ve ekonomik süreçler” olarak tanımlamaktadır. Suriye’den ülkemize göç eden bireylerin yaş gruplarına göre dağılımları incelendiğinde, araştırmanın yapıldığı dönem itibariyle, 0-18 yaş aralığındaki nüfusun bir milyonu geçtiği görülmektedir (GİB 2022). Söz konusu genç kitle, Türkiye’de doğup büyüyenlerin yanı sıra çok küçük yaşlarda Suriye’den göçle ülkemize gelen bireylerden oluşmaktadır. Bu kuşak, kendilerinden önceki kuşaklardan farklı olarak, kaynak ülkeleri olan Suriye’yle fiziksel ve sosyo-kültürel anlamda teması olmayan veya çok zayıf olan bireylerden oluşmaktadır. Dolayısıyla yaşamlarının tamamını veyahut önemli bir kısmını Türkiye’de geçirmiş bu kuşak, yaşam tecrübelerini, bakış açılarını ve becerilerini Türkiye topraklarında edinmişlerdir. Böylelikle Türkiye’deki Suriyeli genç kitlenin uyum meselesi disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınması gereken öncelikli bir konu olup kısa, orta ve uzun vadede politika ve uygulamalara gerek duyulmaktadır. Suriyeli çocuklar ve gençler gündelik yaşamlarında Türk eğitim kurumlarında, işgücü piyasasında, ikamet ettikleri yerleşim yerlerinde ev sahibi toplum üyeleriyle karşılaşmakta, etkileşime girmekte, Türkçeye maruz kalmakta, Türk kültürüyle ve sosyo-kültürüyle sarmalanmaktadır. Bu durum, göç literatüründe göçmen uyumu konusunda çalışmalarıyla tanınan J. W. Berry’ye (1970, 1980, 1989, 1991, 1997, 2001, 2005, 2006, 2009, 2011) ve uyumun kültürleşme sürecinin sonucu olduğuna, göçmenlerin kendi öz kültürlerinden

Suriyeli Gençlerin Uyum Süreçlerinin Berry'nin Kültürleşme Modeli

Bağlamında Analizi: Hatay İli Örneği

kopmadan ev sahibi toplumun kültürel değerlerine uyum sağlayabileceği varsayımı üzerine inşa ettiği “çift boyutlu kültürleşme modeli”ne işaret etmektedir. Bu noktadan hareketle, bu araştırma, kapsamında ülkemizdeki Suriyeli gençlerin uyum sürecini, ilerleyen başlıklarda detaylandırılacak olan kültürleşme modelinin temel argümanları çerçevesinde ele almak ve yordamak adına, zorunlu göçün gerçekleştiği ilk andan itibaren bu olguyla en hararetli şekilde karşılaşan Türkiye'nin sınır kenti Hatay'da bir saha çalışması gerçekleştirilmiştir. Suriyeli gençlerin kültürleşme sürecine dair derinlemesine bilgi edinmek adına, bu süreci yaşayan bireylerin tutum ve gündelik yaşam pratiklerine ulaşmak hedeflenmiştir. Bu amaç neticesinde bu çalışma, nitel araştırma metodolojisine göre tasarlanmıştır. Nitel araştırma yönteminde yaygın olarak kullanılan bir veri toplam tekniği olan derinlemesine görüşme tekniğine başvurulmuştur. Kasti (yargısal) örnekleme tekniği kullanılarak çocukluklarından itibaren Hatay'da yaşamlarını sürdüren Suriyeli gençler araştırma örnekleme dahil edilmiş ve bu kişilerle gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler sonucunda elde edilen araştırma bulguları, betimsel analiz tekniği kullanılarak çalışmanın ilerleyen bölümlerinde yerini almıştır.

Suriye Kaynaklı Göç ve Uyum

Türkiye, göç güzergahı üzerinden bulunmasından dolayı transit ülke olmakla birlikte, yabancıların yaşamlarını sürdürmek istedikleri bir hedef ülke de olması nedeniyle münferit göçlerle sıklıkla karşılaşmaktadır. Dünyanın farklı ülkelerinden bireysel ve ailecek gerçekleşen göçlerle birlikte, son yıllarda, kitlesel akınlara ve toplu sığınmalara da sahne olmaktadır. Türkiye, 1991 yılında maruz kaldığı Kuzey Irak kaynaklı toplu nüfus hareketliliği başta olmak üzere Afganistan, İran gibi farklı ülkelere toplu sığınma olaylarına şahit olmuştur (Topal 2015). Türkiye'ye gerçekleşen göçler konusunda son yıllarda en dikkat çekici olanı şüphesiz Suriye kaynaklı kitlesel göç hareketidir. Suriye Arap Cumhuriyeti'nde yaşanan silahlı çatışmalar nedeniyle savaş bölgesinden güvenli bölgelere ve ülkelere kitlesel göçler yaşanmıştır. 2011 yılında başlayan Suriye kaynaklı kitlesel zorunlu göçten, Türkiye de etkilenmiştir. Kitlesel göç ve beraberinde yaşanan toplu sığınma olayları neticesinde, Türkiye, Suriye'den gelenleri sınırlarından içeri almış ve Çiçekli'nin (2014) de belirttiği gibi, “silahlı çatışma, sistematik ya da yaygın şiddet ve insan hakları ihlalleri gibi durumlara yönelik bir acil durum politikası olarak tasarlanan geçici koruma uygulamasını” devreye sokmuştur. Uluslararası bir koruma statüsü olan geçici koruma uygulamasının gereği olarak geri göndermeme yasağını benimsemiş ayrıca bu kişilerin korunma ihtiyacını ve güvenli bir ortama kavuşmalarını sağlamak suretiyle temel insan haklarını teminat altına almıştır. 2011 yılından

günümüze Suriye’den Türkiye’ye gerçekleşen göçlerin devam etmesi ve bu süre zarfında ülkemizde gerçekleşen doğumlarla birlikte, Türkiye’de yaşamını sürdüren Suriyeli bireylerin sayısı üç buçuk milyonu aşmıştır². Suriye’de güvenli bir ortamın henüz var olmaması nedeniyle, ülkemizde yaşamını sürdüren Suriyeli bireylerin kitlesel olarak ülkelerine dönmeleri söz konusu değildir. Yoğunlukla Türkiye’nin sınır kentleri ve büyükşehirleri olmak üzere, ülkenin dört bir yanında ikamet eden Suriyeliler, çalışma hayatında varlık göstermekte, okul çağındaki kitle ülkemiz eğitim kurumlarına eğitim görmekte, kendi etnik kökenleriyle ve yerel halkla evlilikler gerçekleştirmekte, Türkiye’de doğan bebek sayısı yükselmekte ve kamusal alanda görünürlükleri her geçen gün artmaktadır. Bu durum, on yılı aşkın bir süredir Türkiye’de bulunan ve toplu geri dönüşün henüz gündemde olmadığı Suriyeli kitle için “uyum” meselesini beraberinde getirmektedir.

Son zamanlarda göç ve uyum kavramları birçok bağlamda bir arada kullanılmaya başlanmış olup aynı zamanda bu kelimeler birbiri ile bağlantılıdır. Toplumlar da kültür ve etnisite farklılıkları genelde göç ile oluştuğundan, uyum konusu da göçmenlerin uyumu bağlamında ele alınmaktadır. Uyum (adaptation) kavramının Uluslararası Göç Örgütü’nün (IOM) 2011 yılında yayınladığı Göç Terimleri Sözlüğü’ndeki (IOM Glossary) tanımı esas alınacak olursa, kelimenin ülkelere ve bağlamlara göre farklı kullanıldığı ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede uyum, göçmenlerin hem kişi olarak hem de grup olarak yeni geldikleri toplumda kabul edilme süreçleri olarak anlaşılabilir (Topçu ve Büyükbeşe 2020). Bu nedenle göçmen uyumunun, yeni bir ülkeye ilk varış anından itibaren başlayan çok yönlü bir süreç olarak anlaşılması gerekmektedir (Şimşek 2019). Türkiye’de geçici koruma kapsamındaki Suriyeli bireylerle ilgili tüm iş ve işlemleri yürütmekle yetkili Göç İdaresi Başkanlığı da uyumun, “göçmenle toplumun gönüllülük temelinde birbirlerini anlamalarıyla ortaya çıkan süreç veya harmonizasyon olduğunu, yabancıların kendi kültürel kimliklerinden vazgeçmek zorunda kalmadan ev sahibi topluma uyum sağlamalarını desteklemek” olduğunu belirtmektedir (GİGM 2015).

Savaştan kaçma, sığınma, istihdam, eğitim, turizm, uluslararası ticaret ve küreselleşme gibi nedenlerle her geçen gün artan sayıda bireyin göç deneyimi yaşadığını belirten Berry (2009), bu gelişmenin farklı etnik kökenlerden çok sayıda insanı bünyesinde barındıran çokuluslu ülke sayısındaki artışa dikkat çekmektedir. Bu noktada devreye uyum sürecinin girdiğini ifade etmekte ve insanlar beraber yaşamayı ve birbirlerine uyum sağlamayı

² T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı’nın, 11.08.2022 tarihli resmi istatistiklerine göre, Türkiye’de geçici koruma kapsamında bulunan toplam Suriyeli birey sayısı 3.651.683’tür.

öğrenirlerken “kültürleşme” (acculturation) adı verilen bir süreçten geçtiklerini belirtmektedir (Berry vd. 2006). Göç sonrası uyum süreçleriyle ilgili çalışmalarıyla tanınan J. W. Berry (1979, 1980, 1989, 1990, 1994, 1995, 2006, 2009, 2011) ayrıca, uyum ve kültürleşmenin aynı şeyler olmadığını, uyumun kültürleşmenin bir sonucu olduğunu ifade etmektedir. Kültürleşmenin gerçekleştiği çoğu durumda insanların ve günlük etkinlikleri, giyinişleri, selamlaşmaları ve yemek tercihleri gibi pek çok duruma ilişkin tutum ve davranışları doğal olarak değişim göstermektedir. Kültürleşme süreci her ne kadar hem ana akım toplumu hem de göç etmiş olan azınlık toplumu etkiliyor olsa da araştırma bulguları göç eden bireylerin kültürleşme sürecinden daha çok etkilendikleri yönündedir (Berry 2006). Kültürel uyum sağlaması gerekenler daha çok göçmen ya da azınlık toplumu üyeleri olduğu için kültürleşme ve uyum çalışmalarının genellikle bu bireyler üzerine odaklandıkları söylenebilir (Berry 2001).

Göç ve Kültürleşme

Kişilerin daha iyi ekonomik ve toplumsal koşullar için göç yolunda göze aldıkları tehlikeler ve göç ettikleri ülkelerde yaşadıkları zorluklar gibi, bu kişileri kabul eden ülkelerin de göçmenlerin ülkeye katkılarına tartıştıkları bir dönem yaşamaktayız. Küreselleşmenin öne çıkardığı uluslararası göçün ekonomik etki ve katkının ötesinde, bugün devletler ve toplumlar açısından daha öne çıkan, konunun toplumsal ve siyasi boyutu olmaktadır (Özer 2015). Göç olayı kişileri ailelerinden, arkadaşlarından, ilişkilerinden, toplumsal bağlarından, mesleklerinden, dillerinden, kıyafetlerinden ve dolayısıyla onların toplumsal rollerinden ayırmaktadır. Göçmen gruplar kültürleşme süreci ile birlikte fiziksel, biyolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel açılar başta olmak üzere pek çok açıdan değişime uğramaktadırlar.

Kültürleşme (acculturation), genel anlamda, farklı kültürlerden olan grupların birbirleriyle temasını izleyen kültürel değişim sürecini kapsamaktadır. Bireysel düzeyde ise kültürleşme, kültürlerarası etkileşimi izleyen psikolojik süreçle karşılık gelmektedir. Kültürleşme, psikolojik gelişimin ve aile içi kültür aktarımının temel süreçlerinden olan ‘kültürlenme’den (enculturation) farklıdır. Kültürleşme ikinci bir kültürü -bilinçli ya da bilinçsiz- öğrenmekle ve ona ilişkin özelliklerin kazanılmasıyla ilgilidir. Kültürleşme ve kültürlenme göçmen ailelerin çocuklarının kimlik gelişiminde birbirine geçmiş süreçlerdir (Sam ve Oppedal 2002; Güngör 2014). Bu kültürel ve psikolojik değişim uzun dönemde gerçekleşmektedir, bazen yıllarca, bazen kuşaklarca ve hatta yüzyıllarca sürebilir. Diğer bir deyişle kültürleşme; her iki grupta da uzun dönem psikolojik ve sosyo-kültürel uyuma yol açan, karşılıklı uyumu kapsayan kültürel ve psikolojik değişim sürecidir. Göç nedeni, göç eden

kişiler, göçün türü, göçle varılan yer ve burada yaşanılanlar değiştikçe kişilerin karşılaştıkları uyum sorunları da değişmektedir. Bu doğrultuda, göç çalışmaları için “kültürleşme” kavramının oldukça önemli olduğu ve öncelikle bu kavramın anlaşılması gerektiği söylenebilir. Zaten “kültürleşme” kavramı sosyoloji, tarih, antropoloji, dil bilimi ve psikoloji araştırmacılarının giderek daha fazla ilgisini çeken bir konu olmuştur (Zafer 2016).

Günümüzdeki kültürleşme araştırmalarına bakıldığında, olguya ilişkin en yaygın biçimde yer verilen tanımın Redfield, Linton ve Herskovitz’in bu alanda klasikleşen kavramsallaştırması olduğu söylenebilir (Göregenli vd. 2014). Kültürleşme (acculturation), farklı kültürlerden gelmiş bireylerin oluşturduğu topluluk, birbirleriyle direkt temas haline girdiğinde, bu topluluk içerisinde yer alan gruplardan birinin veya ikisinin kendi öz kültür örüntülerinde meydana gelen değişim olgusudur (Redfield vd. 1936). Kavramla ilgili olarak Sam (2006) ise göç nedeniyle farklı kültürlerden gelen ve bir arada yaşamak zorunda kalan insanların mutlaka birbirleri ile etkileşim içine girdiklerini ve bu etkileşim sonucu ortaya çıkan değişimlerin kültürleşme ile sonuçlanacağını ifade etmektedir. Göçün en önemli insan ögesi olan kültürleşme süreci, bir tarafta birey ve aile ilişkilerinden diğer tarafta gruplar arası ilişkilere uzanmakta; psikolojik ve sosyoekonomik-kültürel uyumu içermektedir. Özellikle, kültürleşme olgusunun aslında sosyal psikolojik bir olgu olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Çünkü kültürleşme, gruplar arası ve insanlar arası ilişkilerle oluşmakta ve buradaki dinamikler birey ve grup düzeylerinde uyum sağlama süreçlerini ortaya çıkarmaktadır (Kağıtçıbaşı 2014). Kültürleşme sürecinde hem göç alan ev sahibi toplumun hem de göç eden azınlık grubun dilinde, inançlarında ve davranışlarında karşılıklı etkileşimlerinin bir sonucu olarak belli değişimler meydana gelmektedir. Bu değişimin yanında, ev sahibi toplumun ve göç eden grubun özlerinden birbirlerinden farklı olmayı sürdürdükleri belirtilmektedir (Flaskerud 2007). Kültürleşme kavramı, süreci, kültürleşme sürecini etkileyen faktörler, kültürleşmenin sonuçları ve etkileriyle ilgili olarak gerçekleştirdiği çalışmalarla ve literatüre sağladığı katkıyla tanınan John W. Berry, çift boyutlu kültürleşme (dimensional acculturation) modelini geliştirmiştir. Bir sonraki başlıkta, çalışmanın kuramsal çerçevesinin dayandığı çift boyutlu kültürleşme modeli ele alınmaktadır.

Berry’nin Çift Boyutlu Kültürleşme Modeli

Göç, uyum ve kültürleşme konusunda yaptığı çalışmalarla tanınan J. W. Berry (1970, 1974, 1980), göçmen grup ve ev sahibi toplum arasındaki ilişkiler neticesinde gelişen kültürleşme kavramına dayanarak kültürleşme modelini geliştirmiş, ilerleyen yıllarda konuyla ilgili çalışmalarını derinleştirmiştir. 2006 yılında arkadaşlarıyla birlikte, örneklemini geniş bir genç

göçmen grubunun oluşturduğu araştırmalarının neticesinde yayınladıkları Immigrant Youth: Acculturation, Identity, and Adaptation başlıklı çalışmalarında, göçün artık pek çok ülkeyi ve milyonlarca insanı içine alan dünya çapında bir olgu olduğunu ve bu olgunun söz konusu bireyler, toplumlar hatta konuyla ilgili çalışmalar yürüten sosyal bilim disiplinleri tarafından artık bir sorun kaynağı olmaktan ziyade bir fırsat olarak değerlendirildiğini vurgulamışlardır. Göç, toplumlar için kültürel açıdan çoğulculuğu (çoğulcu toplumları) ortaya çıkarmaktadır. Kültürleşme, kültürlerarası iletişim vasıtasıyla gerçekleşen, kültürel ve psikolojik değişim sürecidir. Söz konusu değişim, göçmen grubun, göç ettiği ülkedeki gruplarla iletişimi neticesinde, geleneklerinde, bireysel tutumlarında, kültürel kimliklerinde, sosyal davranışlarında, ekonomik ve siyasi yaşamlarındaki değişimi ifade etmektedir (Berry vd. 2006).

Kültürleşme modeline göre kültürel uyum, uzun vadeli bir değişkendir ve durumsal olarak değişiklik gösterebilmektedir. Şöyle ki bireyler bazı durumlara çok iyi uyum gösterirken, bazı durumlara hiç uyum göstermeyebilirler. Aynı zamanda, uyum süreci hemen gerçekleşebileceği gibi zamana da yayılabilmektedir (Berry 2009). Ayrıca, göçmenlerin göç ettikleri ülkeye uyumları pek çok faktörden etkilenmekle birlikte, en önemli faktör ev sahibi toplum üyelerinin göçmenlere yönelik tutumlarıdır. Ev sahibi toplum üyelerinin, göçmenleri günlük hayata dahil etmeye veya onları günlük yaşamdan dışlamaya yönelik tutum ve davranışları, göçmen grubun uyumunda oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Ev sahibi toplum üyelerinin, göçmenlerin ırksal görünümüne, etnik kökenlerine ve geldikleri ülkeye yönelik tutumları, ev sahibi ülkenin göçmenlere yönelik uygulayacağı kültürleşme stratejilerinde de etkili olabilmektedir. Bir strateji olarak entegrasyon, ancak kültürel çeşitliliğin değerinin yaygın olarak kabul edildiği, önyargı, ırkçılık ve ayrımcılığın düşük düzeyde olduğu ve farklı kültürel gruplar arasında olumlu karşılıklı tutumların olduğu çok kültürlü toplumlarda bir seçenek olarak değerlendirilip uygulanabilir. Dolayısıyla göç eden grupların tutumlarının yanı sıra göç alan toplumun tutumları da kültürleşmenin koşullarını belirlemektedir (Berry 2005).

Kültürleşme konusunda göç alan toplumun tutumlarının yanı sıra Berry'e (1997) göre, göç eden bireylerin ve grupların tutumları da önem arz etmektedir. Kültürleşme modelinde, göçmenlerin göç ettikleri toplumdaki kültürleşme süreçleri dört noktada toplanmakta, söz konusu dört noktaya, göçmenlerin "kültürleşme stratejileri" adını verilmektedir. Kültürleşme stratejileri "entegrasyon", "seperasyon", "marjinalleşme" ve "asimilasyon" dur (Berry 2001). J. W. Berry'nin (1980) kültürleşme modeli çift boyutlu olup hem göç alan toplumu hem de göçle gelen bireyleri ve grupları kapsamaktadır. Kültürleşme birbirinden farklı kültürün üyeleri

olan gruplar arasında karşılıklı etkileşim ve temas neticesinde bağlı bulunulan öz kültürün özelliklerinde ortaya çıkan değişikliklerdir. Çift boyutlu kültürleşme modeline göre, ev sahibi kültür ile iletişime geçip geçmemek arasında göçmen bireyin ayırım yapması gerekir. Söz konusu dört kültürleşme stratejisi (entegrasyon, seperasyon, marjinalleşme, asimilasyon), göçmenlerin kendi kültürlerini ve kimlikleri koruma isteklerinin derecesi ve ev sahibi topluma katılım isteklerinin ölçüsüne göre ortaya çıkmakta ve tercih edilen kültürleşme stratejileri doğrultusunda farklı uyum ve değişim sonuçları meydana gelmektedir (Zafer 2006).

Berry'nin (2001) kültürleşme modeline göre, ev sahibi kültürün özelliklerini benimsemek göçmenin öz kültüründen vazgeçmeyi gerektirmez. Bazı göçmenler her iki kültürü de önemseyebilir ve kendi kültürlerine ait özellikler ile yeni kültüre (ev sahibi toplumun kültürüne) ait özellikleri birleştirip, bütünleştirmek isteyebilirler. Göçmen, göç ettiği toplumda diğer gruplarla günlük etkileşimlerde bulunurken aynı zamanda kendi kültürünü de sürdürmeye devam ettiğinde, kültürleşme seçeneği olarak *entegrasyon (integration)* ortaya çıkmaktadır. Göçmen bireyin kendi kültürel özelliklerini ve kimliğini sürdürmek istemeyip diğer kültürlerle günlük etkileşim arayışında olduğunda ise kültürleşme stratejilerinden *asimilasyon (assimilation)* stratejisi söz konusu olmaktadır. Bu durumun tersi gerçekleşip göçmen birey, göç ettiği toplumda, kendi kültürel özelliklerine sıkı sıkıya tutunup diğer kültürlerden insanlarla etkileşimden ve iletişimden kaçındığında ise kültürleşme stratejilerinden *seperasyon/ayrılık (separation)* bir alternatif olarak kendini göstermektedir. Son olarak, göçmenin kendi kültürünü sürdürme ve koruma konusunda imkânı veya ilgisi azsa (genellikle kültür kaybına zorlanma sebebiyle) ve göç ettikleri toplumdaki diğer gruplarla ilişki kurmaya dair ilgisi zayıfsa (genellikle karşılaştığı dışlanma ya da ayrımcılık sebebiyle) ortaya çıkan durum *marjinalleşme (marginalization)* olarak ifade edilmektedir (Berry 2011).

Çift boyutlu kültürleşme kuramına göre, göç edilen ülkeye uyum açısından en avantajlı grubu, kültürleşme stratejilerinden entegrasyonu benimseyenler oluşturmaktadır. Çünkü bu göçmenler hem kendi kültürlerinin hem de ev sahibi toplumun değer ve beklentilerine uyum sağlamakta böylece toplumsal kabul ve uyumdan en yüksek düzeyde faydalanabilmektedirler (Berry vd. 2006). Ancak entegrasyon ortamdan bağımsız değildir. Örneğin, kültürlerarası ilişkilerin tarihsel olarak gerilimsiz, göçün gönüllü, azınlık ve göç politikaları ile kurumsal örgütlenmenin çokkültürlülüğe açık, kültürlerarası benzerliğin yüksek, ayrımcılık algısının düşük olduğu ortamlarda entegrasyon daha kolay, bunun tersi ortamlarda ise daha zor olabilmekte ya da daha az tercih edilebilmektedir (Güngör 2014). Bu faktörlere, kültürleşme koşulları adı verilmektedir. Ev sahibi toplum, göçmenlere, yerlilerle belirli türden ilişkileri

Suriyeli Gençlerin Uyum Süreçlerinin Berry'nin Kültürleşme Modeli

Bağlamında Analizi: Hatay İli Örneği

dayattığında veya göçmenlerin seçimlerini kısıtladığında, entegrasyon stratejisinin ortaya çıkması zorlaşmaktadır. Entegrasyon stratejisi ancak, ev sahibi toplumun kültürel çeşitlilik konusunda açık ve kapsayıcı olması durumunda göçmenler tarafından tercih edilebilmektedir ve başarılı bir şekilde sürdürülebilmektedir (Berry 2001).

Entegrasyon yöneliminde, göçmenler bir yandan kendi öz kültürel bütünlüklerini korurken diğer yandan da ev sahibi toplumun bir parçası olmak istemekte ve bu nedenle her iki kültüre ait birçok özelliği benimsemek için uğraş vermektedirler (Berry 2001; Berry ve ark. 2006). Berry bu durumu “insanın repertuarındaki her davranış, başka bir kültürle etkileşime girdiğinde değişime adaydır” sözleri ile ifade etmektedir (Berry 2001). Ancak bireyler kendi kültürlerini sürdürmeme ve daha büyük topluma katılma yönünde bir tercih ifade ettiklerinde, kültürleşmeye yönelik asimilasyon yönelimi tanımlanmaktadır. Bunun aksine, kendi öz kültürünü sürdürme ve daha büyük topluma katılmama arzusu olduğunda, ayrılma yönelimi ortaya çıkmaktadır. Hem kendi kültürünü sürdürme hem de daha geniş toplumla ilişki kurma isteği az olduğunda, marjinalleşme yönelimi söz konusu olmaktadır (Berry ve Sabatier 2011). Bu noktadan hareketle, Suriye kaynaklı zorunlu göçle Türkiye'ye gelen bireylerin, Berry'nin modelinde kurguladığı kültürleşme stratejilerinden hangi(s)i'lerine bir yönelim içerisinde olduklarını ortaya çıkarmak adına araştırma kapsamında bir saha çalışması gerçekleştirilmiş, saha çalışma sonucunda ortaya çıkan araştırma bulguları bir sonraki başlıkta etraflıca ele alınmıştır.

Yöntem ve Bulgular

Araştırmanın Konusu ve Amacı

Göç edilen ülkede geçirilen süre ve yaş, göçmenlerin kültürleşme düzeyini ve uyum sürecini etkileyen önemli faktörlerdir. Berry ve arkadaşlarına (2006) göre, kültürel azınlık üyelerinin entegrasyon düzeyleri göç edilen ülkedeki kalış süresine bağlı olarak artmaktadır. Türkiye'de yeni bir düzen kuran Suriyeli bireylerin önemli bir kısmını çocuklar ve gençler oluşturmaktadır³. Bu genç kitlenin bir kısmını zorunlu göç sonrası ülkemiz topraklarında dünyaya gelenler, diğer kısmının ise Türkiye'ye çok küçük yaşlarda göç edip yerleşenler oluşturmaktadır. Suriyeli çocukların ve gençlerin, kaynak ülkeleri olan Suriye ile fiziksel bağlantıları oldukça zayıftır. Yaşamları boyunca edindikleri bilgi, beceri ve deneyimleri

³ T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, 11.08.2022 verilerine göre, Türkiye'de geçici koruma statüsünde kapsamında bulunan 0-18 yaş aralığındaki Suriyeli birey sayısı toplam 1 milyon 613 bin 093 tür.

tamamen ya da çok büyük ölçüde Türkiye’de edinmişlerdir. Okullarında ve sosyal çevrelerinde sürekli Türk akranlarıyla ve yetişkinlerle iç içe olmaları, gündelik yaşamda Türkçeye sıklıkla maruz kalmalarını ve yaşamlarının Türkiye’nin sosyo-kültürel değerleriyle sarılmasını beraberinde getirmektedir. Suriyeli çocuklar ve gençler, Türkiye’de Türk dilini ve kültürünü öğrenmekle birlikte, aileleri ve diğer Suriyeli yakınlarının yaşattığı ve çocuklarına aktardığı Suriye’nin sosyo-kültürel değerlerini, öğelerini ve dilini de öğrenmektedirler. Ancak Berry’nin (1997) de belirttiği gibi, “Kültürler arası geçiş stresli ve uygun baş etme stratejileri gerektiren bir süreçtir. Mülteci çocuklar ev sahibi topluluğun kültürünü öğrenirken, menşe kültürünü kaybetmemelidir. Bu süreç, iki farklı kültürde büyüyen çocuklar için ciddi zorluklarla sonuçlanmaktadır” ve bu konu üzerinde derinlemesine incelemeyi gerektirmektedir. Bu temel motivasyondan hareketle, bu çalışma, ülkemizde yaşamını sürdüren Suriyeli gençlerin kültürleşme meselesine eğilmektedir. Kuramsal çerçevesini Berry’nin kültürleşme modelinin oluşturduğu bu çalışmada, zorunlu göç sonrası Türkiye’de yaşamını sürdüren Suriyeli gençlerin kuramın ortaya koyduğu kültürleşme stratejilerinden hangi(sine)lerine yöneldikleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, 2011 yılında başlayan Suriye kaynaklı zorunlu göçle Türkiye’ye gelen, çocukluk evresini Türkiye’de geçiren Suriyeli gençler oluşturmaktadır. Araştırma evreni görüldüğü üzere oldukça geniştir ve ulaşılması zordur. Baltacı’nın (2018) belirttiği gibi, evrenin büyüklüğü, çalışılacak alanların geniş olması ve araştırmacının evrenin tamamına ulaşacak zaman ve imkânlarının olmaması gibi etkenlerle evrene erişim sınırlı düzeyde olabilmekte, evren genişleyip çeşitlendikçe, evrenin tamamına ulaşılarak veri toplanması güçleşmektedir. Araştırmacının incelediği, ilgilendiği, hakkında fikir sahibi olmak istediği ve aktif olarak araştırdığı evrenden aldığı ve o evreni temsil ettiğini düşündüğü gruba örneklem adı verilmektedir. Evrenden örneklem seçme işlemine ise örnekleme adı verilmektedir (Kılıç 2013). Bu çalışmada örnekleme yöntemlerinden kasti (yargısal) örnekleme tekniğine başvurulmuştur. Kasti (yargısal) örneklemede, örnekleme oluşturan birimler araştırmacının, araştırma problemine cevap bulacağına inandığı kişilerden oluşmaktadır. Bu örnekleme tekniğinde araştırmacı kendi bilgi ve tecrübesine dayanarak popülasyondan örneklem seçmekte, araştırdığı konu ile ilgili sorulara cevap alabileceği kişilere ulaşmaya çalışmaktadır (Ünver 2015). Bu çalışmada, araştırma kapsamında hazırlanan araştırma sorularına cevap verebilecek, kendi fikirlerini, deneyimlerini ve bakış açılarını rahatça ifade edebilecek çağda oldukları düşünülen 15-18 yaş aralığında olan Suriyeli gençlerin araştırma grubuna dahil

Suriyeli Gençlerin Uyum Süreçlerinin Berry'nin Kültürleşme Modeli

Bağlamında Analizi: Hatay İli Örneği

edilmesi uygun görülmüştür. Kültürleşme sürecine odaklanan bu çalışmada, göç edilen ülkede geçirilen süre ve yaşın söz konusu süreç üzerindeki etkisi göz önünde bulundurularak katılımcıların çocukluk evresini Türkiye’de geçirmiş olmaları örneklem belirleme aşamasında diğer bir kriter olarak belirlenmiştir. Araştırma mekânı olarak Hatay uygun görüldüğü için araştırma örnekleme, Suriye kaynaklı zorunlu göçle Türkiye’ye gelmiş, çocukluk çağını Hatay’da geçirmiş, araştırmanın yapıldığı dönemde 15-18 yaş aralığında olan toplam on yedi Suriyeli gençler oluşturmaktadır.

Araştırma Mekânı

Bu araştırmanın saha çalışmasının Hatay’da gerçekleştirilmiş olmasının ilk sebebi, Suriye göçünü ülkemizdeki başlangıç noktasının Hatay olmasıdır. Suriyeli göçmenlerin büyük bir kısmı, bu noktadan Türkiye’nin diğer noktalarına dağılmışlardır. Bu dağılmaya rağmen, halen ciddi boyutta bir Suriyeli kitle, bu sınır kentimizde ikamet etmektedir⁴. Ayrıca Hatay ili, Suriye’yle coğrafi olarak oldukça yakın fiziki bir bağının olmasının yanı sıra, tarihi bağlarının da göç öncesi oldukça canlı olması, saha çalışmasının gerçekleştirileceği mekânın seçiminde etkili diğer bir sebeptir. Çağlayan’ın (2015) da belirttiği gibi, “Türkiye ve Suriye arasındaki sınır ilişkisinin sınır ticareti, akrabalık ilişkileri, turistik ziyaretler ve kız alıp verme üzerinden canlı tutulduğu düşünüldüğünde, iki toplum arasındaki iletişim ve ilişki ağı” savaş öncesi oldukça aktiftir.

Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Tekniği

Konusu, amacı ve içeriği gereği bu çalışma, nitel araştırma olarak kurgulanmıştır. Nitel araştırma, insanın, kendi çabasıyla inşa ettiği sosyal yapı ve dahil olduğu sistemlerin derinliklerini keşfetmek için ortaya koyduğu bilgi üretme biçimlerinden birisidir. Nitel yöntem kullanılan araştırmalarda incelenen olay veya olgu hakkında derin bir algıya ulaşma çabası ortaya konulmaktadır (Baltacı 2019). Bir problemin çözümüne ilişkin gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerini kullanan nitel araştırma, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırma türüdür (Aydın 2018). Nitel araştırma metodolojisine göre tasarlanan bu çalışmada, veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme (mülakat) kullanılmıştır. Derinlemesine görüşme, iki ya da daha fazla sayıda kişi arasında belirli bir amaç etrafında ve

⁴ T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, 11.08.2022 verilerine göre, Hatay’da geçici koruma statüsünde kapsamında bulunan Suriyeli birey sayısı toplam 368 bin 549’ dur.

belirli bir düzende gerçekleştirilen söyleşiler (Coşkun vd. 2017) olup araştırmaya dahil edilen bireylerin iç dünyasına girerek bir konu ya da durum hakkında duygu, düşünce ve bakış açılarının anlaşılması etkinliğidir (Karataş 2017). Derinlemesine görüşme; kişilerin duygularının, düşüncelerinin, tutumlarının, tecrübelerinin ve şikayetlerinin anlaşılabilmesi için etkili bir tekniktir (Sevecan ve Çilingiroğlu 2007). Araştırma kapsamında gönüllülük esasına göre gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler, ortalama 45 dakika sürmüştür. Katılımcıların kimliklerini gizlemek adına araştırmada katılımcıların isimleri yerine K1, K2...K17 şeklinde kodlar kullanılmıştır. Görüşmelerde araştırma örnekleminde yer alan katılımcılara açık uçlu sorular sorulmuş, verdikleri cevaplar, katılımcıların bilgisi dahilinde ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplarla oluşan görüşme kayıtlarıyla transkripsiyon işlemi gerçekleştirilmiştir. Ardından araştırma sürecinde toplanan veriler, nitel araştırmalarda toplanan verilerin analizinde yaygın olarak kullanılan betimsel analiz işlemine tabi tutulmuştur. Aydın'ın (2018) belirttiği üzere, nitel araştırma analiz yöntemlerinden betimsel analiz; araştırma tasarımı çerçevesinde teması daha önce belirlenmiş ve çeşitli tekniklerle toplanan verilerin özetlenmesini ve yorumlanmasını kapsamaktadır. Burada araştırmacı gözlediği ya da görüştüğü kişilerin görüşlerini çarpıcı bir şekilde yansıtabilmek için sıklıkla doğrudan alıntılara yer verebilir. Burada temel amaç elde edilen bulguların özetlenmiş ve yorumlanmış olarak verilmesidir. Araştırma bulguları kısmında katılımcıların ifadeleri katılımcılara referans verilerek (K1, K2 vd.) doğrudan alıntı şeklinde aktarılmıştır.

Araştırma Bulguları

Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Araştırma örneklemini oluşturan Suriye kökenli genç bireylerin yaş, cinsiyet, öğrenim durumu gibi sosyo-demografik özellikleri Tablo 1'de yer almaktadır. Katılımcıların kimliklerini gizli tutmak adına, kod olarak, her birine Suriye'de yaygın olarak kullanılan isimlerden yola çıkılarak isimler verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Katılımcılar	Yaş	Cinsiyet	Öğrenim Durumu	Geldikleri Yer	Türkiye'de Bulunma Süreleri
K1	16	Kız	Lise (Devam)	İdlib	8 Yıl
K2	17	Erkek	Lise (Devam)	İdlib	9 Yıl
K3	18	Erkek	Ortaokul	Halep	6 Yıl
K4	17	Erkek	Lise (Devam)	Şam	6 Yıl
K5	18	Erkek	Lise	Humus	7 Yıl

Suriyeli Gençlerin Uyum Süreçlerinin Berry'nin Kültürleşme Modeli

Bağlamında Analizi: Hatay İli Örneği

K6	15	Kız	Lise (Devam)	İdlib	11 Yıl
K7	17	Kız	Lise (Devam)	İdlib	11 Yıl
K8	18	Erkek	Lise	Hama	10 Yıl
K9	17	Erkek	Lise (Devam)	Halep	6 Yıl
K10	16	Erkek	Lise (Devam)	Şarika	6 Yıl
K11	18	Erkek	Lise	Cidde	10 Yıl
K12	18	Erkek	Lise	İdlib	8 Yıl
K13	18	Kız	Lise	İdlib	9 Yıl
K14	16	Kız	Lise (Devam)	Humus	9 Yıl
K15	17	Kız	Lise (Devam)	Hama	10 Yıl
K16	16	Kız	Lise (Devam)	İdlib	11 Yıl
K17	16	Erkek	Lise (Devam)	İdlib	11 Yıl

Araştırma kapsamında, zorunlu göç sonrası Hatay'da yaşamını sürdüren Suriyeli on yedi gençle yüz yüze derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar cinsiyetleri açısından yedi kız, on erkek olarak dağılım göstermektedir. Yaşları 15, 16, 17 ve 18 (henüz doldurmamış) arasında değişmektedir. Katılımcıların eğitim düzeyleri incelendiğinde, bir katılımcının ortaokul mezunu, on bir katılımcının lise öğrencisi, beş katılımcının ise lise mezunu olduğu görülmektedir. Görüşmeler esnasında lise mezunu olan katılımcıların ülkemiz üniversite giriş sınavlarına hazırlandıkları bilgisine ulaşılmıştır. Katılımcıların zorunlu göç öncesi Suriye Arap Cumhuriyeti'nde yaşadıkları yerler incelendiğinde, genellikle ülkenin kuzey bölgesinde yaşadıkları anlaşılmaktadır. Katılımcılar, Suriye Arap Cumhuriyeti'nin ülkemize kuzey sınırı olan İdlib, Halep, Humus, Hama, Şam gibi yerleşim yerlerinden Türkiye'ye göç ettiklerini belirtmişlerdir. Zorunlu göçün üzerinden geçen süreye bakıldığında, altı ile on bir yıl arasında değişiklik gösterdiği görülmektedir. Bir başka deyişle, katılımcılar Türkiye'ye altı ile on bir yıl öncesinde göç etmiş ve yerleşmişlerdir. Katılımcıların araştırma yapıldığı dönemdeki yaşları göz önünde bulundurulduğunda, henüz çocukluk yıllarında ülkemize göç ettikleri ve ülkemizde yeni bir yaşam ve düzen kurdukları anlaşılmaktadır. Katılımcılardan on beşi Suriye Arap Cumhuriyeti'nde doğmuş, birkaç yıl sonra çocukluk çağlarında ülkemize göç etmişlerdir. Katılımcılardan ikisi ise Suriye'de doğmuş, iç savaşın ortaya çıkmasıyla birlikte önce farklı ülkelere (bir katılımcı Suudi Arabistan, diğer katılımcı Dubai'ye) daha sonra Türkiye'ye göç deneyimi yaşamışlardır. Türkiye'nin, Suriye Arap Cumhuriyeti'ne coğrafi yakınlığının savaş mağdurlarının göç kararında etkili olduğu görülmektedir (Tablo 1).

Türkiye’de Bulunma Süresi

Araştırma kapsamında katılımcılara derinlemesine görüşmelerde, sosyo-demografik özelliklerini ortaya çıkarmaya yönelik soruların ardından “*Yaşamınızın ne kadarını Türkiye’de geçirdiniz?*” sorusu yöneltilmiştir.

“Sekiz yıldır Türkiye’deyim. Geldiğimde yaşıım sekizdi” (K1).

“Beş yaşındaydım on bir yıl oldu geledi” (K17).

Katılımcılar genel olarak Türkiye’ye altı ile on bir yıl önce giriş yapmışlardır. Katılımcıların Suriye’den Türkiye’ye zorunlu göç deneyimlerinin ardından Türkiye’ye yerleşmeleri esnasında yaşları incelendiğinde dört ila on iki arasında değiştiği görülmektedir. Katılımcılar ağırlıklı olarak dört, beş, altı ve yedi yaşlarında aileleri ile birlikte ülkelerini geride bırakarak Türkiye’de pek çok belirsizlikle birlikte yeni bir yaşama 'merhaba' demişlerdir. Suriye’de geçirdikleri yılların, Türkiye’de geçirdikleri yıllardan daha az olması oldukça çarpıcı bir bulgu olarak karşımızda çıkmaktadır. Berry ve arkadaşlarının (2006) yaptıkları araştırmada, ikinci kuşak göçmenlerin ya da göç edilen ülkede on iki yıldan daha uzun süre ikamet eden göçmenlerin bütünleşme düzeylerinin, anavatanlarında doğan ve göç edilen ülkede on iki yıldan daha az bir süre ikamet eden göçmenlerinkinden iki kat daha fazla olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde, Jasti ve arkadaşları (2011), Amerika’da yaşayan Koreli göçmenlerle yaptıkları araştırmada, göç deneyimini erken yaşta gerçekleştiren veya uzun zaman önce göç eden bireylerin uyum sürecinin olumlu yönde etkilendiği tespit edilmiştir. Grant’ın (2007) çalışmasında Kanada’ya Asya ve Afrika’dan göç eden ailelerin yeni kuşaklarının kendilerini Kanadalı olarak ifade ettikleri tespit edilmiştir.

Zorunlu Göç Öncesine Dair Hatıralar

Suriye kökenli genç bireylerin oldukça küçük yaşlardan itibaren Türkiye’de yaşamlarına devam etmeleri, fiziksel olarak ayrı yaşamaya başladıkları kaynak ülkeleri Suriye’yle ilgili hafızalarında kalanlar ise kimliklerinin oluşumunda oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca göç öncesi yaşamlarıyla ilgili yaşam deneyimlerinin kültürleşme stratejilerinde etkili olacağı düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle, katılımcılara, “*Türkiye’ye gelmeden önceki hayatınızla ilgili neler hatırlıyorsunuz?*” sorusu yöneltilmiştir. İlgili soruya katılımcıların verdikleri yanıtları, Türkiye’ye göç etmeden önceki yaşamlarına ilişkin hafızalarında anıları olanlar ve hiçbir anısı olmayanlar şeklinde ayırım yapmak gerekli görülmektedir. Dört katılımcı Suriye’den Türkiye’ye göç edip Hatay’a yerleştiklerinde çok küçük yaşta olduklarını, bu nedenle geldikleri yere ilişkin hafızalarında herhangi bir anıların olmadığını ifade etmişlerdir.

Suriyeli Gençlerin Uyum Süreçlerinin Berry'nin Kültürleşme Modeli

Bağlamında Analizi: Hatay İli Örneği

“On bir yıldır Türkiye'deyim. Dört yaşında geldim. Kendimi bildim bileli buradayım. Suriye'yle ilgili hiçbir şey hatırlamıyorum” (K15).

Araştırma örnekleminde yer alan katılımcıların yanı sıra, günümüzde, ülkemiz genelinde hafızlarındaki tüm bilgi, deneyim ve birikimin Türkiye'deki fiziki ve sosyal çevrelerinden edinen önemli bir kitle bulunmaktadır. Suriye kaynaklı göçün, araştırmanın yapıldığı dönem itibarıyla, on bir yılı aştığı düşünüldüğünde, ülkemizde yaşamını sürdüren Suriye kökenli 0-4 yaş grubunda 479 bin 356 bebek, 5-9 yaş grubunda 520 bin 717 çocuğun önemli bir kısmının Türkiye'de doğduğu ve bu kitlenin hafızalarının sadece ülkemizdeki yaşamışlıklarıyla ilgili olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır⁵. Bu durum, ülkemizde yaşayan Suriyeli kitle içerisindeki bu kuşağın, önceki kuşaklardan ayrı bir yere konularak derinlemesine incelenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır.

“Aile durumumuz iyiydi orada yani. Bunu hatırlıyorum. Suudi Arabistan'a gidecektik. Aslında öyle de oldu ama alışamadık. Tekrardan buraya döndük” (K1).

“Hamadan, oradan geldim. Bir köyde yaşıyordum. Evimi çok seviyordum aslında. Arkadaşım falan hiç yoktu. Ailem çok meşguldü... Ama dedemle çok sevdiğim şeyler var. Benimle çok ilgileniyordu. Bunları hatırlıyorum” (K14).

Göç eden kişinin yaşı, göç ettiği ülkeye uyum sağlaması konusunda oldukça önemlidir. Genel olarak küçük yaşta göç eden ve yerleştiği yerde uzun süre yaşayan bir kişinin kültürleşme sürecinin daha başarılı geçtiği söylenebilir. Kişinin kaçınıcı kuşak göçmen olduğu da kültürleşme sürecini etkilemektedir. Örneğin birinci kuşak göçmenler kendi orijinal kültürlerini daha fazla koruma eğiliminde iken ikinci ve üçüncü kuşak göçmenler ev sahibi kültürü ve o kimliği benimsemeye daha yatkındırlar (Hortaçsu 2007). Katılımcılarla gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerde, katılımcıların çok küçük yaşlarda Türkiye'ye göç ettiği ve göç öncesi yaşamlarına dair net hatıralarının bulunmadığı anlaşılmıştır. Bu durumun, örneklemin kültürleşme sürecine önemli bir etkisi olduğu düşünülmektedir.

Mekân ve Aidiyet

İnsan mekân ilişkisini Lefebvre (1991), “Toplum kendi mekânının ürünüdür. Toplumsal mekân toplumsal bir üründür.” şeklinde ifade etmektedir. İnsanlar yaşadıkları mekânlarla ilişki kurarak, onlara anlamlar atfetmekte ve içinde buldukları bu yaşamsal çevre aracılığıyla kimliklerini de oluşturmaktadırlar. Göçmenler de aynı şekilde mekânla ilişki kurmakta ve o mekânı kendilemeye (kendine ait yapmaya) çalışmaktadır (Göregenli vd. 2014; Çakırer-

⁵ T.C. Göç İdaresi Başkanlığı'nın, 11.08.2022 tarihli verilerine dayanarak oluşturulmuştur.

Özservet 2015). Mekân, bireyin içinde bulunduğu sosyal çevreyi belirlemede en önemli belirleyicilerdendir. Uluslararası göç deneyimi yaşayan bireylerin uyumları konusunda, hedef ülkede yerleşilen şehir, semt hatta mahalle oldukça önemlidir. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen yüz yüze görüşmelerde katılımcılara "*Hatay'da yaşadığınız semtte/mahallede Suriye'den göç eden bireyler mi yoksa yerel halk mı daha yoğun yaşamaktadır? Kendinizi bu çevreye ait hissediyor musunuz?*" soruları yöneltilmiştir. Katılımcılardan yedisi, yaşadığı çevrenin genellikle yerel halktan oluştuğunu; altısı yaşadığı yerde Suriyeli bireylerin daha yoğun olduğunu, dördü ise yerel halk ile göçmenlerin eşit yoğunlukta olduğunu belirtmiştir. Sosyal çevresinde yoğunluğun yerel halktan oluştuğunu ifade eden yedi katılımcıdan üçü kendisini bu çevreye ait hissettiğini belirtirken; dört katılımcı ise kendilerini yaşadıkları çevreye ait hissetmediklerini ifade etmişlerdir.

"Hepsi Türk'tür. Çok az Suriyeli var. Bir, iki aile sadece... Yani biraz tamamen benim mahallem gibi hissetmem... Hoşuma gidiyor ama Arap bir devlette oturmak isterim" (K16).

Yerel halk ile Suriyelilerin eşit yoğunlukta olduğunu belirten dört katılımcının ise üçünün yaşadığı sosyal çevreye kendisini ait hissettiği, birinin ise kendisini bu sosyal çevreye ait hissetmediği bilgisi edinilmiştir.

"Evet yani mahallem gibi oldu. Başka bir yerden tekrar gelsem duygulanırım yani. İnsan yaşlandığında iki şey hatırlıyor: Çocukken ve gençken. Ben gençliğimi burada yaşadım" (K5).

Katılımcılardan altısı yaşadığı sosyal çevrenin tamamıyla Suriyeli göçmenlerden oluştuğunu ifade etmiş olup katılımcılardan beşi kendilerini bu sosyal çevreye ait hissettiklerini belirtirken katılımcılardan biri ise kendini bu çevreye ait hissetmediğini belirtmiştir.

"Benim mahallede aslında daha çok Suriyeliler yaşadığı için. Daha çok Suriyelileri gördüğüm için. Suriyeliler daha yoğunlukta diyebiliriz ama okulda falan Suriyeli yok. Türk arkadaşlarım var. Aslında çok benim sokağım gibi hissetmiyorum" (K13).

Hatay ilinde yaşayan geçici koruma altındaki Suriyelilerden araştırmamıza katılanların yaşadıkları mekâna ait hisseden katılımcılar olduğu gibi, kendisini yaşadığı mekâna ait hissetmediğini belirtenler de olmuştur. Hatay ili demografik yapısı ve Suriye'den aldığı göç sebebiyle göçmenlerin yoğun yaşadığı yerlerin oluştuğu pek çok mahalli alanlar içermektedir. Suriyeli göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde yaşayan katılımcıların, farklı derecelerde de olsa orijinal kültürlerine bağlılıklarını sürdürmede etkili olduğu düşünülmektedir. Bu çerçevede araştırmaya katılan katılımcılardan yerel halkın daha yoğun olduğu bölgede yaşayan yedi katılımcıdan üçünün kendisini bu bölgeye ait hissetmediğini belirtmesi de kültürleşme konusunda ipuçları vermektedir. Bu noktada, Suriye'den beş yaşında

göç eden ve on bir yıldır Türkiye’de yaşayan K16’nın, yaşadığı semtte ev sahibi toplum üyelerinin yoğun olduğunu, kendisine buraya ait hissetmediğini ve bir Arap devletinde yaşamak istediğini ifade etmesi oldukça çarpıcıdır. Söz konusu ifade, kültürleşme kuramındaki ayrışma stratejisini yönelimi işaret etmektedir.

Türkçe Öğrenme Süreci

J. W. Berry, “Acculturation: Living Successfully in Two Cultures” başlıklı çalışmasında, farklı kültürlerde yetişmiş bireylerin bir araya geldiklerinde ve iletişim kurduklarında, birbirlerinin davranış, kişilik, yaşam şekli, dil ve inançlarından etkilendiklerini belirtmekte, kültürleşmenin birey seviyesinde, bireyin davranışlarında gerçekleşen değişimi, grup seviyesinde ise sosyal yapı, kurumlar ve kültürel uygulamalarda gerçekleşen kültürel ve psikolojik değişim süreci olduğunu ifade etmektedir (Berry 2005). Ayrıca Behera ve Hasan da göçmenlerin göç ettikleri topluma sosyo-kültürel uyumlarıyla ilgili yaptıkları deneysel çalışmaların analizi sonrasında, sosyo-kültürel uyumun, göçmenin yeni kültürde kalma süresi, ev sahibi kültürle etkileşim yoğunluğu, dil yeterliği ve benimsediği kültürleşme stratejisi ile ilişkili olduğu belirtmektedirler (Behera ve Hasan 2018’den akt.: Karataş ve Baloğlu 2018). Yılmaz ve Sağiroğlu (2022) da benzer şekilde Suriyeli öğrencilerle yaptıkları araştırma sonucunda, göçmenlerin yerleştikleri yeni yere duydukları aidiyetin yerli halkla olan temas derecesi ile yakından ilişkili olduğunu, göçmenlerle yerli halk arasındaki temas sıklığının dil edinimini belirleyeceği ve dil becerisi ile yaşanılan yer arasında ilinti olduğunu belirtmektedirler. Göç edilen ülkenin dillini bilmenin, kişilerarası iletişimi kolaylaştırıp göçmenlere duygusal açıdan destek sağlayarak göçmenlerin yeni çevrelerini kolaylaştırdığı ve kültürleşme sürecini etkileyen en önemli faktörlerden biri (Zafer 2016) olduğu noktasından hareketle, araştırma örneklemini oluşturan Hatay’da yaşayan Suriye kökenli genç bireylere Türkçeyi bilip bilmedikleri, eğer biliyorlarsa Türkçeyi nereden ve nasıl öğrendikleri sorusu sorulmuştur. Katılımcılardan ikisi Türkçeyi bilmediklerini belirtmişler, bu kişilerle tercüman eşliğinde yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılardan diğer on beşi Türkçeyi iyi düzeyde bildiklerini ifade etmişler ve araştırmacı yüz yüze görüşmeleri tercümana gerek duymaksızın gerçekleştirebilmiştir.

“Evet, ben kardeşimle konuşuyorum yani. Bazen alıştık diye bazen Arapçada o kelime çıkmaz. Şey bazen Arapçada örnek veremem o yüzden Türkçe mecbur kalırım. Bazen gizli bir şey olsun annem babam duymasın o zaman Türkçe” (Abdullah).

“Bazılarda hadi Türkçe konuşalım öyle kız kardeşim için. Çünkü küçüktür öğrensin diye” (Kasım).

Katılımcılardan altısının dili sosyal çevresinden, altısının okuldan öğrendiği, ikisinin Türkçeyi öğrenmek amacıyla dil kursuna gittiği, bir katılımcının ise Türkçe film, dizi izleyerek ve online platformlardan öğrendiği bilgilerine ulaşılmıştır.

“Ben okuldayken Tömer'e gidiyordum. Tömer kursuna. Ama çok faydalı olmadı. Okula gittiğimde bir sohbet ediyordum ama burada çok geliştiremiyordum. Çünkü ben Türklerle bir sohbet edicem mesela ben Türkçe konuşuyorum Türkçe konuşuyor Arapça konuşuyorum Arapça konuşuyor. Okul faydalı oluyor” (Velid).

“Komşularımız. Onlara ben Arapça öğrettim. Onlar bana Türkçe öğretti. Sonra tekrardan kurslara gittim ama hiç faydası dokunmadı açıkçası” (Amine).

Katılımcılardan birçoğu anlaşılır derecede Türkçe konuşmaktadır. Ayrıca Amine kod isimli katılımcının komşularından dili öğrenmesi, katılımcılardan Velid'in okulda arkadaşlarıyla Türkçe konuşması gibi ifadeler, yerel halkla temaslarının yüksek düzeyde olduğunu, bu bağlamda araştırma örnekleminin Berry'nin kültürleşme stratejilerinden entegrasyonu tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

“Kendim öğrendim okulda öğrendim, okulda arkadaşlardan... Ailemde ablalarım biliyor yani sadece annem babam hiç bilmiyor. Yani çok az biliyorlar. Ablalarımla evde bazen Türkçe konuşuyoruz. Evde genelde Arapça konuşuluyor. Arapça televizyon kanalları izliyoruz” (Omar).

“İnsanlarla konuşuyorum, arkadaşlarla okulda Türklerle ilgileniyordum daha çok. Konuşa konuşa öğrendim... Evde benden daha küçük iki kardeşim var. Onlar da çok Türkçe konuşuyor çünkü zaten küçük yaşta girdiler okula. Evde onlarla Türkçe konuşuyoruz. Babam da biliyor. Beraber Türkçe kanallar, haberler izliyoruz, müzik dinliyoruz” (Essa).

İki dillilik göç alan toplumlarda büyük önem arz eden bir konudur. Göçmen kökenli ailelerin çocukları farklı bir sosyalleşme süreci yaşarlar çünkü ana dillerinden farklı bir dili öğrenir, kendi kültürlerinden farklı değerler ve normlar edinirler (Yıldız 2012).

“Türk okullarına geçince öğrendim Türkçeyi. Kursa gitmedim. Konuşa konuşa öğrendim. Çevreden öğrendim aslında... Evde hepsi biliyor babam hariç. Babam az çok biliyor da konuşamıyor... Evde küçük kardeşimle Türkçe, en çok O konuşuyor Türkçeyi. Birinci sınıftan beri Türk okullarında okuduğu için. Türkçesi daha iyi. Bazı kelimelerin Arapçasını bilmiyor. Benden daha iyi biliyor. Büyük abim var ilk o öğrendi ama Arapça konuşuyoruz daha çok. Bazen annemle babamla konuşuyoruz öğrensinler diye yaşlı oldukları için... Evde televizyon izleyebiliyoruz mesela Türk diziler izliyoruz” (Vefa).

Dilin kimlik inşa sürecinde önemli bir role sahip olduğu ve Suriyeli gençlerin, sosyal ortamlarında, okullarında ve yerel halkla olan iletişimlerinde dil olarak Türkçeyi kullanmasının söz konusu katılımcıların kültürleşme sürecinde olduklarına dair önemli bir ölçüt olduğu söylenebilir. Katılımcılardan alınan cevaplarda aile içi iletişimlerinde Arapçanın yanı sıra Türkçeyi de tercih ettikleri görülmektedir. Ana dilin hane içerisinde kullanılmasının ise bireylerde sosyal kimlik oluşumundaki benlik kazanımlarını etkilediği düşünülmektedir.

Ev Sahibi Topluma Ait Kitle İletişim Yayınlarının Takibi

Suriye kaynaklı göç hareketiyle Türkiye'ye göç eden genç bireylerin hedef ülkedeki toplumsal aidiyetinin sağlanmasında önemli faktörlerden biri olarak değerlendirilen ulusal kitle iletişim araçlarının ve sosyal medyanın takibi araştırma kapsamında görüşme gerçekleştirilen bireylere sorulmuştur. Katılımcılardan dokuz kişi televizyon yayınlarını ağırlıklı olarak Türkçe yayın yapan kanallardan takip ettiğini, katılımcılardan dört kişi Arapça yayın yapan kanalları izlediğini, katılımcılardan dört kişi ise hiç televizyon izlemediğini belirtmiştir. Ayrıca katılımcılardan yedisinin sosyal medyayı Türkçe, dördünün Arapça, beşinin ise İngilizce dilinde kullandığı bilgisi edinilmiştir.

“Türk dizileri izleriz. Arapçadan daha fazla Türkçe şarkılar dinlerim. Sosyal medyayı iki yıldır Türkçe kullanıyorum” (Ahmed).

“İzleyebiliyoruz mesela dizi izliyoruz. Kuruluş Osman, Selçuklu falan bunları izliyoruz. Anlıyoruz ama babam Türkçeyi öğrenmek için bazen çocuk filmi izliyor. TRT çocuk mesela izliyor. Öyle öğrensin diye” (Vefa).

Katılımcılardan Vefa'nın verdiği cevap, bu araştırma için çarpıcı bir cevap niteliği taşımaktadır. Katılımcının sözünü ettiği Kuruluş Osman isimli yapım Osmanlı İmparatorluğu'nun kurucusu I. Osman'ın hayatına odaklanmaktadır. Türk tarihinden bir kesiti ele alan Türk yapımı diziyi söz konusu katılımcının ailesi ile takip ettiğini belirtmesi kültürleşme sürecine bir örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca katılımcının dili öğrenmek ve pratik geliştirmek adına gerçekleştirdiğini belirttiği bu eylem, ev sahibi toplum ile bütünleşme ve kültürleşme düzeyini yükseltmede önemli bir etken olarak düşünülebilir.

Ev Sahibi Toplum Mutfağının Bilinirliği

Başka bir ülkeye yerleşen bireyler için beslenmenin kültürel değişimi farklı düzeylerde, yeni ortamın yeme düzeninin ve besin seçeneklerinin benimsenmesi durumunda oluşmaktadır. Birey başka bir ülkeye göç ettiğinde, yeni bir çevre dolayısı ile yeni besinler ve besin kaynaklarına maruz kalır. Diyetin kültürel değişiminin kavramsal modeline göre, ev sahibi kültüre maruz kalma, sosyo- demografik (cinsiyet, yaş, yer değiştirme yaşı, göç edilen ülkedeki süre, eğitim, gelir, istihdam, medeni hal, hane halkı üyelerinin nesiller boyu özellikleri, ev sahibi ülkenin dil bilgisi, ikamet yeri, göç öncesi doğduğu yaşadığı ülkesi, bu ülkede kırdan kente yerleşim ve gönüllü ve gönülsüz göç) ve kültürel faktörler (din, kültürel inançlar, tutumlar ve değerler ve etnik bir ikamet yerindeki ikamet), psiko-sosyal değişiklikler, tat tercihlerindeki değişiklikler ve gıda alımı ve hazırlama farklılıkları (çevresel değişiklikler) ile beslenme alışkanlıklarının

farklılaşmasına yol açabilir. Sosyo-demografik faktörler, gıda seçiminde ve beslenme davranışlarında rol oynamaktadır. Göç edilen ülkede daha uzun süre kalma ve ev sahipliği yapan ülkedeki dilde akıcılık, ev sahibi kültüre daha uzun süre maruz kalmaya bağlı olarak beslenme kültürü değişiminin göstergeleri olarak görülmektedir (Okut-Aysin ve Kızıltan 2020).

“Az çok Türk yemeği tüketiyoruz ama daha çok Suriyeli yemeği. Dışarıda yediğinde Türk yemeği yiyorum ama evde Suriye yemeği yeriz” (K1).

“Türk yemekleri çok güzel, çok fazla Türk yemekleri yiyorum” (K8).

“Menemen, çiğköfte, simit falan çok tüketiriz ama mesela felafel, bakla, hıms falan Suriye yemeği. Şimdi biz Türkiye’de olduğumuz için Suriye’den malzeme getiremiyoruz. Burada bazılarını bulamıyoruz. Arap yemeklerini yapamıyoruz bazen” (K13).

Göçe tabi olan insanların göç edilen yerdeki toplumun kültürel öğelerinden etkilenmesi oldukça normaldir. Bu kültürel öğeler arasında yeme ve içme alışkanlıklarından göçe tabi olan kişilerin nasıl etkilendiği kültürleşme üzerine önemli fikirler verebilmektedir. Kişilerin dini inançları, hayat tarzları ve kişisel sağlık sorunları gibi nedenler içinde bulunulan ev sahibi toplumun yeme içme alışkanlıklarından etkilenme düzeyini olumsuz etkileyebilir. Örneğin kişinin dini inancı domuz eti yemeyi reddediyorsa ve göç edilen yerdeki ev sahibi kültürde domuz eti yaygınsa burada sınırlı bir etkileşim söz konusu olabilir. Başka bir örnekte, kişinin göçe tabi olduğu mutfak kültürü baharat tüketiminin fazla olduğu bir kültür iken göç eden kişide baharat içeren besinlere karşı alerji varsa burada kültürleşme sürecinin kısıtlı olabileceği düşünülebilir (Gümüş 2019). Ancak araştırmaya katılan katılımcıların hem dini inançlarına aykırı olmayan bir yemek kültürünün hâkim olduğu bir topluma göç etmiş olmaları hem de bireysel sağlık sorunlarının bulunmaması göz önüne alındığında, elde edilen cevaplardan bireylerin kültürleşme süreci içerisinde yer aldıkları söylenebilmektedir. Yeme-içme alışkanlıklarının kültürün ögesi olarak değerlendirilebileceği düşünüldüğünde, katılımcıların Türk yemek kültürü ile tanışmış olmaları ve bu besinler hakkında bilgi sahibi olmaları, katılımcıların kültürleşme stratejilerinden entegrasyon süreci içerisinde bulduklarına dair fikir verebilmektedir.

Ev Sahibi Topluma Ait Ulusal ve Dini Bayramların Bilinirliği

Milletlerin tarihsel birikimlerinin ve kültürel özelliklerinin belirginleşmesini sağlayan aynı zamanda geçmişi yaşatırken geleceği de inşa eden, toplumda herkes tarafından kutlanan törenler, toplumsal anımsamanın en etkin olduğu alanlarıdır. Törenler genel olarak, ortak bir deneyim ve tarihsel süreklilikle oluşturulmuşlardır. Bu anlamda toplumun üyeleri için törenler; dünyayı algılama, kutsalla türlü şekillerde iletişime geçme, doğayla olan uyumun yansımaları,

toplum için önem arz eden belirli olay ve tarihleri anma, dinî hayatı yaşama ve hayatı devam ettirme faaliyetlerinin tümü olarak nitelenebilir. Törenler, kültürel belleğin sürekliliğiyle devam eder ve devam ettirilir (Çelepi 2020).

Araştırma örneklemini oluşturan Suriye kökenli genç bireylere, *Türkiye’de kutlanan ulusal ve dini bayramlar hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları* sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılardan dokuzu ulusal bayramlar hakkında bilgi sahibi olduğunu, sekizi ise bilgi sahibi olmadığını beyan etmiştir. Türkiye’de kutlanmakta olan milli bayramlar konusunda bilgi sahibi olduğunu belirten dokuz katılımcının ulusal bayramların kutlanma sebepleri hakkında yüzeysel bilgiye sahip oldukları, genellikle öğrenimleri sırasında okuldaki törenlere katıldıkları saptanmıştır. Katılımcıların tümü Türkiye’de kutlanmakta olan dini bayramların Suriye’de de aynı şekilde kutlandığını belirtmiş olup katılımcıların tümünün dini bayramlar ve kutlanma sebepleri hakkında bilgi sahibi oldukları görülmüştür.

“19 Mayıs’ı biliyorum. 23 Nisan’ı biliyorum. Tam detaylarını bilmiyorum o gün ne oldu. Çocuk Bayramı, Cumhuriyet Bayramı’nda şarkılar öğretiyorlarsa öğrenirim” (K2).

“Dini bayramlar Ramazan Bayramı ve Kurban Bayramı. Bunlar zaten Suriye’de de bu şekilde” (K7).

Berry’ye (1997) göre, göçmen bireylerin dini inanışlarının farklı olması, ana akım toplum üyeleriyle tanışmalarının, birbirlerine alışmalarının ve kaynaşmalarının zaman almasına dolayısıyla kültürleşme sürecinin zorlaşmasına sebep olmaktadır. Bankston III ve Zhou (1996) ise aynı dine inanan azınlık ve ana akım toplum üyeleriyle çalışmalar yürütmüşlerdir. Araştırmacılar, Amerika’da yaşayan ve ana akım toplumla aynı dini inancı paylaşan Vietnamlılarla gerçekleştirdikleri çalışmalarında aynı ibadethaneyi paylaşan Amerikalıların ve Vietnamlıların bu vesileyle sosyal olarak kaynaşma ve sosyo-kültürel uyumu deneyimleme imkânı buldukları sonucuna ulaşmışlardır (Saygın ve Hasta 2018). Suriye kaynaklı göç hareketiyle ülkemize gelen bireylerle, Türkiye Cumhuriyeti Devleti vatandaşlarının önemli bir kısmının aynı dini inancı ve dini bayramları paylaşıyor olmaları, katılımcı ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, kültürleşme sürecine olumlu katkıda bulunmaktadır.

Dini Ritüeller

Din hem toplumsal hayatı hem de bireyleri etkileyen toplumsal değişim süreçlerinde rol oynayan önemli bir kurumdur. Dinin, dini pratiklerin toplumsal yapının gündelik hayatına sinen bir yapısı vardır (Subaşı 2001). Savaş nedeniyle yapılan zorunlu göçlerde başa çıkılması zor birçok problem yaşanabilmektedir. Din, göçmenler arasında birleştirici güç oluşturmakta,

onların yabancı toplumda yer edinme ve tutunma çabalarında dağılımı önleyen mekanizma olabilmektedir. Hem kültürel hem de duygusal olarak iki toplum arasında yakınlaştırıcı bir unsur olan din, toplumları birleştiren bir referans kaynağı olarak görülebilir. Din, göçmenin ev sahibi toplumda daha önce tecrübe etmediği belirsizlikler, riskler ve güvensizliklere karşı güven alanı oluşturmaktadır. Bununla birlikte, göç sürecinde göç eden bireyler, yeni toplumla etkileşimleri sayesinde algı, tutum, davranış ve dini yaşayışlarında değişim yaşanabilmektedir. Göçmenlerin sahip olduğu din, ev sahibi toplumun inancı ile aynı olsa bile dini algı, yaşayış biçimi, tutumları, değişiklik gösterebilir. Hatta göçmenlerin göç öncesi ve sonrası sahip olduğu din algısı ve yaşantı biçimi de değişebilir. Göç ve din ilişkisi tek yapılı olmayan, karmaşık, çok fonksiyonlu, dinamik bir konudur (Kirman 2020).

Suriye’de savaş öncesi başlıca dinî gruplar şu şekildedir: %74 Sünni, %12 Nusayri, %10 Hıristiyan, %3 Dürzî’dir. Görüldüğü gibi Suriye halkının çoğunluğunu, Sünni Müslümanlar teşkil etmektedirler (Akgün 2012; Erkan 2016). Türkiye ve Suriye Arap Cumhuriyeti, halkın büyük bir kısmının Müslümanlardan oluştuğu iki ülkedir. Türkiye’de ise resmi veriler olmamakla birlikte, yaygın dini inancın İslam olduğu kanaati bulunmaktadır. Suriye’de iç savaşın patlak vermiş olduğu ilk yıllardan itibaren, Suriye’den ülkemize göç eden kişilerin hedef ülke olarak Türkiye’yi tercih etmelerinde, her iki ülke halkının ortak bir dine mensup olmasının kolaylaştırıcı bir faktör olduğu söylenebilir. Araştırma kapsamında görüşülen on yedi katılımcının tümü “*Dininizin gereklerini/ibadetlerinizi gerçekleştirme konusunda Türkiye’de herhangi bir sorun yaşıyor musunuz?*” sorusuna, Türkiye’de dinlerini rahatlıkla yaşayabildiklerini ve İslam’a ait ibadetleri ve ritüelleri yerine getirmede herhangi bir engellemeyle karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir.

“Türkiye’de ibadetlerimi rahatça yerine getirebiliyorum” (K5).

“Dinim konusunda sorun yaşamıyorum, gayet güzel bir ülke. Ne çok sıkıyor ne de böyle ortada bırakıyor” (K1).

Yapılan görüşmelerde göç eden topluluğun ve ev sahibi toplum üyelerinin aynı dini değerleri taşıyor olmalarının, kültürleşme ve uyum süreçlerini kolaylaştırdıkları sonucuna varılmıştır.

Milli Marşların Bilinirliği ve Anlamı

Bayrak ve ulusal marş gibi değerler, ülkelerin ve devletlerin yaşamlarında temel ve ortak unsurlardır. Her ülkenin ulusal günlerinde birlik ve beraberliğin sembolü olarak koro halinde söylenen ve ezbere bilinen marş biçimi; kuralları ile müziksel özellikleri belirlenen vatan şarkılarıdır (Yener ve Duran 2010). Ulusal Marşlar toplumlar, devletler ve bireyler için çeşitli

Suriyeli Gençlerin Uyum Süreçlerinin Berry'nin Kültürleşme Modeli

Bağlamında Analizi: Hatay İli Örneği

fonksiyonlara sahiptir. Milli marşların toplumun kendisine yönelik işlevlerden biri kimlik verici roldür. Milli marşlarda, ulusal bir bilincin inşa edilmesi amaçlanırken bir yandan da verilmek istenen mesajlar sayesinde toplumsal açıdan birlik bütünlük adına homojenlik amaçlanmaktadır (Tepebaşı 2005). Bu noktadan hareketle, Türkiye'ye oldukça küçük yaşlarda yerleşen araştırma örnekleminin hem Türkiye hem de Suriye Arap Cumhuriyeti'nin milli marşları konusundaki görüşlerinin ve deneyimlerinin öğrenilmesinin araştırma açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırmaya katılım gösteren kişilerden on ikisi Türkiye'nin milli marşı olan İstiklal Marşı'nı bildiğini, geriye kalan beş katılımcı ise İstiklal Marşı hakkında bilgi sahibi olmadığını ifade etmiştir. Katılımcılardan yedisi Suriye'nin milli marşını bildiğini, diğer on kişi ise Suriye milli marşını tamamen bilmediğini, unuttuğunu ya da siyasi sebeplerle öğrenmediğini belirtmiştir.

“Evet İstiklal Marşı'nın on kıtasını da biliyorum... Şimdi ben Suriye'deyken milli marşını okuyamazdım yani okuyamam çünkü küçüktüm öğrenmemiştim. Buraya ise ilk geldiğimde direkt öğretilen şey İstiklal Marşıydı beşinci sınıfta. Her zaman gür sesle söylüyorum, heyecanlı hissediyorum, bayrağa bakarak söylüyorum” (K1).

“İstiklal Marşı'nı sadece müzik olarak biliyorum. Suriye milli marşını okurken coşku hissediyorum. Benim yerimde, benim vatanımda, her şeyi hissediyorum. Daha güçlü olduğumuzu hissediyorum” (K5).

“Yani aslında ben çok şey hissetmiyorum. Niye? Suriye'de olan istiklal marşını ben hiçbir zaman ezberlemedim. Niye? Esad'a ait. Hiç ezberlemedim, ezberlemek de istemedim. Yani söylüyorlar bir şeyler ama her şey Esad'a ait. O çok iyi falan böyle anlatıyor, hiçbir zaman da ezberlemedim. İstiklal Marşı da hiçbir anlama gelmiyor benim için” (K8).

Araştırma kapsamında görüşme yapılan katılımcıların verdiği cevaplar incelendiğinde, Suriye milli marşlarını genellikle siyasi sebepler yüzünden öğrenmedikleri ve milli marşın kendileri için birleştirici bir unsur olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların Türkiye'ye göç ettikten sonraki süreçte Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda eğitim gördükleri göz önünde bulundurulduğunda, İstiklal Marşı'nın ülkemiz milli eğitim müfredatında yer alması ve okullarda düzenli aralıklarla öğrencilere okutulmasının, milli marşın öğrenimini kolaylaştırdığı düşünülmektedir.

Türkiye ve Suriye Bayraklarının Bilinirliği ve Anlamı

Ülkelerin ulusal marşları ve bayrakları ayrılmaz bir bütünün parçalarıdır. Bayraklar, ülkelerin sembolü olmaktan öte bir anlam taşımakta, aynı zamanda bağımsızlığın da sembolüdürler (Saraçoğlu 2012). Araştırma kapsamında katılımcılara “*Türk bayrağı ve Suriye bayraklarını*

bilip bilmediklerini ve söz konusu bayrakları gördüklerinde neler hissettikleri” soruları yöneltilmiştir. Katılımcıların tümü Türk bayrağının şeklini bildiğini ifade etmiştir. Katılımcılardan on beşi Suriye devletine ait bayrakları bildiklerini, iki katılımcı ise Suriye devletine ait bayrakları hatırlamadıkları bilgileri edinilmiştir.

“Türk bayrağını biliyorum. Evlere bakınca burada hep Türk bayrağı var. Söylediğim gibi Türkler gerçekten vatanını seviyor. Suriye bayrağını da biliyorum. Yani ben burada yaşamayı seviyorum. Yine de Suriye’ye dönmek isterim. Gerçekten bayrak her şeyi hatırlatıyor bana” (K14).

“Türk bayrağını biliyorum, yani sonuçta kaldığımız ülkenin bayrağı. Yerde görürsem alırım yerde kalmam diye. Suriye bayrağını biliyorum ama sevmiyorum. Suriye’de iki bayrak var. Siyah olanı seviyorum, ikinci olanı sevmiyorum” (K15).

“Türk bayrağını biliyorum. Görünce seviniyorum. Suriye bayrağını biliyorum. Görünce asker selamı veriyorum” (K2).

“Zaten o sadece Türk bayrağı değil, İslam’ın bayrağı daha önce. Onun için ben seviyorum Türk bayrağı. Suriye bayrağını da seviyorum” (K4).

“Türk bayrağını biliyorum gördüğümde ferahlatıyor. Ya aslında ben Müslümanım, Müslüman bir ülkede bayrağımıza baktıktan sonra her şeyi hatırlıyorum. Bu deniz kan dolduktan sonra bir de ay çıktı hikâyesini biliyorum. Mesela ben Almanya’ya gittim. Orada Türk bayrağını görünce ferahlık da hissettim. Suriye bayrağını biliyorum. Aslında iki bayrak var, birisi kırmızı, birisi yeşil. Kırmızı olanı hiç sevmiyorum, çünkü o Esad’a ait. Yeşil olan da ferahlık da hissettiriyor. Ona benim bayrağım diyorum” (K8).

Katılımcılarla gerçekleştirilen yüz yüze görüşmelerde, Suriye Arap Cumhuriyet’ine ait iki bayrağın olduğu, kırmızı beyaz ve siyah renklerinden oluşan bayrağın Suriye’de mevcut rejim tarafından kullanılan bayrak olması sebebiyle, katılımcıların söz konusu bayrağa karşı olumsuz duygu ve düşünceler içerisinde oldukları, kendilerine ait olarak tanımladıkları yeşil beyaz ve siyah renklerinden oluşan bayrağı ise sahiplendikleri, bir kısmının kimliklerinin bir parçası olarak benimsedikleri sonucuna varılmıştır. Katılımcıların tümü Türk bayrağının şekli ve rengi hakkında bilgi sahibi olduklarına, birçoğunun Türk bayrağına dair olumlu duygular içerisinde olduklarına yönelik veri elde edilmiştir. Söz konusu araştırma bulguları, Berry’nin çift taraflı kültürleşme modelinde vurguladığı, öz kültüre bağlılık sürdürülürken göç edilen ülkenin kültürüyle de kaynaşmanın mümkün olduğunu ve bunun bir süreç içerisinde gerçekleştiği bilgisiyle paralellik göstermektedir.

Ev Sahibi Toplum Üyeleriyle Yakın İlişkiler Kurma

Kültürleşme birbirinden farklı kültürün üyeleri olan gruplar arasında doğrudan bir ilişki neticesinde bağlı bulunan orijinal kültürün özelliklerinde ortaya çıkan değişikliklerdir. Kültürleşme birbirinden farklı iki kültürel toplum arasında karşılıklı etkileşim ve temas

Suriyeli Gençlerin Uyum Süreçlerinin Berry'nin Kültürleşme Modeli

Bağlamında Analizi: Hatay İli Örneği

gerektirir. Berry'e (2001) göre, bireyin ev sahibi kültür ile iletişime geçip geçmemesi arasında kişinin ayırım yapması gerekir. Ortaya çıkabilecek farklılıklar kültürleşme stratejileri ile bireyin hangi şekilde kültürleşmeyi seçeceğini ortaya koyacaktır. Kültürleşme süreci her bireyde farklı şekillerde tezahür edebilir. Aynı kültürleşme sürecinden geçen bireylerde bile farklı psikolojik kültürleşme sonuçları bulunabilir. Kültürleşme bağlamında ev sahibi toplumun dilini bilmek, kişiler arası iletişim kurmak, duygusal bağ geliştirmek, yerlilerle arkadaşlık kurmak, kültürleşme süreci için önemli etkenler olarak görülebilir (Zafer 2016). Araştırma kapsamında katılımcılara, “*Evinize misafir ettiğiniz ve/veya evine misafirliğe gittiğiniz Türk komşunuz/arkadaşınız/dostunuz var mı?*” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılardan onu ev sahibi halkla komşuluk ilişkisi kurduklarını, birbirlerinin hanelerine misafir olabildiklerini ifade ederken beş katılımcı sosyal çevresinde ev sahibi halkla samimi bağlarının bulunmadığını belirtmiştir. Katılımcılardan ikisi ise iş okul vb. ortamlarda Türklerle ilişki kurduklarını, ancak komşuluk ve misafirlik gibi yakın sosyal ilişkilerde bulunmadıklarını ifade etmiştir.

“Aynen bazen her gün oluyor. Benim Türk arkadaşlar daha çok Araplardan. Annemin komşuları bize gelirler. Özellikle annemin komşuları ramazanda yemek gönderiyorlar, biz de onlara gönderiyoruz” (K3).

“Gidiyorum evlerine, onlar da geliyorlar. Gittiğimizde ailesi çok seviyor mesela birkaç arkadaşım. Benimsediklerini hissettim” (K13).

“Türk arkadaşım çok var okulda, ancak birbirimizin evine gidip gelmiyoruz” (K4).

Berry (2011), baskın olan dâhil olmak üzere, göçmenlerin toplumdaki diğer etno-kültürel gruplarla ve bireylerle kültürlerarası ilişkilere aynı şekilde girmeye çalışmadığını, insanların birbirleriyle ilişki kurma konusunda farklılıklar olduğunu, bu tercihlerin de kültürlerarası karşılaşmalarda sergilenen tutumlara ve davranışlara yansıdığını belirtmektedir. Yüz yüze görüşmelerde katılımcıların verdiği cevaplar incelendiğinde genel olarak yaşadıkları sosyal çevrede ev sahibi toplum üyeleriyle olan komşuluk ve misafirlik ilişkilerinin iyi düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Katılımcıların tamamı, ev sahibi toplum üyeleriyle iletişim içerisinde olduğunu, büyük bir kısmı ailelerinin de sosyal ilişki geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Bu durum, entegrasyon stratejisinin benimsenmesi noktasında önemli bir göstergedir.

“Antakya’da biraz Arap gibi Türkler var. Arapça biliyorlar. Burada yaşadığımda daha çok Arap kültürü gibi hissediyorum. Şehir dışına çıktığımda Türk kültürü daha çok” (K14).

“Suriye kültürü, sanki Halep’te yaşıyormuş gibi. Türkçe konuşan bile yok” (K2).

Hatay, Türkiye'nin Suriye ile sınır komşusu olan, tarihsel olarak her iki ülkenin de toprakları arasında yer alan kısa bir süre tek başına bir devlet olan, jeopolitik ve stratejik konumu dolayısıyla tarih boyunca önemini korumuş bir şehirdir. Birinci Dünya Savaşı (1914-1918) sonrasında imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması (30 Ekim 1918) ile Fransa egemenliğindeki Suriye'ye bırakılan Hatay, 1938-1939 yılları arasında bir yıllık süre için meclisi ve cumhurbaşkanıyla tek başına bir devlet statüsü kazanmış, 1939 yılında Hatay meclisinin aldığı kararlar da Türkiye'ye katılmıştır. Türkiye'ye katılan son şehir olan Hatay'ın Suriye'yle yakın zamana kadar var olan teması dolayısıyla bölgede Arap kültürünün etkisi belirgin bir biçimde görünmektedir. Hatay, pek çok din, inanış ve etnik kökene yüzyıllar boyunca ev sahipliği yapmıştır. Doğal olarak bir arada yaşayan bu gruplar birbirleriyle diyalog içinde olmuş, birbirlerini etkilemişlerdir. Din, inanışlar, gastronomi, bayramlar, günlük alışkanlıklar ve dilde bu etki belirgin bir biçimde dikkat çekmektedir. Hatay'da farklı mezheplere ve etnik kimliklere ait dinî inanışları, ritüelleri ve âdetleri keskin şekilde birbirinden ayırmak pek mümkün olmamaktadır. Hatay, dinlerin, inanışların, âdetlerin birbirine girdiği ve her inanışın birbirinden bir şeyler alıp verdiği kültürel zenginliğe sahip örnek bir şehirdir (Şan 2019). Bu özelliğin, göç eden topluluğun kültürleşme sürecinde olumlu anlamda etkili olduğu söylenebilmektedir.

Öz/Miras Kültürün Geleceği

J. W. Berry (2001), kültürleşme kuramının, kültürleşme sürecindeki tüm göçmen bireylerin karşı karşıya olduğu iki temel sorundan türetildiğini, bunlardan ilkinin bireyin miras kültürünü ve kimliğini sürdürme tercihinin ölçüsü, ikincisi ise diğer etno-kültürel grupları barındıran büyük toplumla iletişime geçme ve büyük topluma katılma istediğinin ölçüsü olduğunu ifade etmektedir. Göçmenlerin, geldikleri toplumla kültürleşmeleri aynı zamanda akla -Berry'nin ifadesiyle- "miras" kültürün geleceğiyle ilgili senaryoları da getirmektedir. Araştırma kapsamında katılımcılara "*Suriye kültürüne ait gelenek, görenek ve değerlerin gelecekte ne derece yaşatılabileceği konusundaki düşünceleri*" sorulmuştur. On bir kişi Suriye kültürüne ait özelliklerin yıllar sonra da yaşatılabileceğini ifade ederken iki katılımcı kültürün azalarak devam edeceğini, üç katılımcı ise kültürlerini yıllar sonra yaşatamayacaklarını düşündüklerini belirtmişlerdir. Aynı soruya bir katılımcı eğitim seviyesi yükseldikçe kültürel öğelerin geleceğe taşınmanın azalacağını düşündüğünü ifade etmiştir.

"Elli yıl sonra da kültürümüzü burada gerçekleştirebiliriz. Alışa alışa Türkler de kabullendirilebilir" (K2).

Suriyeli Gençlerin Uyum Süreçlerinin Berry'nin Kültürleşme Modeli

Bağlamında Analizi: Hatay İli Örneği

“Biz şimdiye kadar Suriyeli adetleri falan yapmaya çalışıyoruz, onları arttırıyoruz. Mesela Türk adet Suriyeli adet birlikte yapmaya çalışıyoruz. Mesela bayramda Ramazan'da selam vermek falan. Mesela ben ailemle konuşurken Arapça konuşurum. Ben iş yerinde dokuz saat Türkçe konuşurum ama eve gidince farklı. Yani ben devam edeceğimi düşünüyorum” (K3).

“Yani biz yüzde altmış Türkler gibi davranıyoruz. Mesela tıraş olmak, kıyafet giymek, konuşmak, elbise. Bazı adetler yüzde kırk kalacaktır. Tamamen gitmeyecek belirli bir miktar kalacak” (K9).

“Bence hayır. Çünkü şimdiye bitti zaten. Mesela babam beyaz elbise giyiyordu. Türk komşular söylüyordu böyle kız gibi falan. Öyle olunca babam giymemeye başladı” (K10).

“Unutuluyor, bence her şey geçiyor. İlerde yaşayacağımı düşünmüyorum” (K6).

“Yok devam etmez. Çünkü burada kültürü tutanlar sadece yaşlılar. Şimdi yirmi yıl sonra büyük yaşları olan herkes ölür. Yeni nesil geldiği için öyle kültür kalmaz” (K8).

Katılımcıların bir kısmı kültürel özelliklerini geleceğe taşımak istedikleri yönünde fikir belirtmişlerdir. Araştırmada Suriyeli gençlerin her ne kadar kültürleşme düzeyleri artsa da gelenek ve göreneklerini geleceğe taşımak istemeleri kültürel kimliklerini devam ettirmek istedikleri yönünde ipucu vermektedir. Katılımcılardan bazıları ise bu gelenek ve adetlerin zaten geldikleri süre içerisinde yok olmaya başladığını ve ilerleyen yıllarda azalarak yok olmaya devam edeceğini düşünmektedir. Kültürel sembol ve yaşayış tarzlarının göçe tabi olmuş kişiler için kültürleşme düzeyi açısından büyük önemi vardır. Her toplum kültürel mirası olan gelenek, görenek, örf ve adetlerini yaşatma konusunda isteklidir. Ancak göçe tabi olan bireyler, içerisinde buldukları ev sahibi toplumda yer edinebilmek için kültürel miraslarına ait gelenek, görenek, örf ve adetlerini yaşamada belirli ölçüde değişim yaşayabilmektedir. Araştırmaya dâhil olan katılımcıların kültürel miraslarına ait bu unsurları, göç ettikleri küçük yaşlarda göçe tabi oldukları göz önüne alınarak, Türkiye’de iken Türkiye’de bulunan sosyal çevrelerinden öğrendikleri düşünülebilir. Kültürlerine ait gelenek, görenek, örf ve adetlerin zamanla yok olacağını belirten katılımcıların kültürleşme düzeylerinin, kültürel özelliklerin devam edeceğini belirten katılımcılara göre daha yüksek seviyede olduğu düşünülebilir. Bu noktadan bakıldığında kimlik inşa süreçlerinde bireylerin kültürel özelliklerini ne oranda geleceğe taşıyabildiği ergenlik dönemi içerisinde oluşturulan kimlik algısı için önemli bir işaret olarak görülebilecektir. Araştırma örnekleminde öz kültürlerine ait değerlerin gelecek yıllarda devam edeceğini düşünenler olduğu gibi yok olacağını düşünenler de bulunmakla birlikte, katılımcı ifadelerinden katılımcıların kültürleşme stratejilerinden asimilasyonu istemedikleri anlaşılmaktadır. Katılımcılar, ev sahibi toplumla uyum sağlamak istemekle

birlikte, kendi öz kültürel değerlerinin yok olmasını istememekte, bu değerlerin gelecek dönemlerde kalmasından yanadırlar. Bu durum, katılımcıların kültürleşme stratejilerinden entegrasyonu benimsediklerini göstermektedir.

Gelecekte Türkiye’de Kalma İsteği

Suriye’de başlayan iç savaş sonrası zorunlu göçle dünyanın dört bir tarafına dağılan Suriyeli kitle içerisinde ülkemiz sınır kenti Hatay’a yerleşen Suriye kökenli genç bireylerin oluşturduğu araştırma örneğine, yüz yüze görüşmelerde son olarak *“Türkiye’de kalış durumunuzu siz belirleseniz, ne kadar süre Türkiye’de kalmak istersiniz?”* sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılardan 10’u, gelecekte de Türkiye’de yaşamaya devam etmek istediklerini beyan etmişlerdir. İki katılımcı savaşın bitmesi durumunda Suriye’ye dönmek istediklerini ifade ederken üç katılımcı Katar, Dubai gibi Arap ülkelerine gitmeyi tercih ettiklerini, iki katılımcı ise gelecekte Avrupa’ya gitmek istediğini ifade etmiştir.

“Türkiye’de kalmak istiyorum ama aynı zamanda Suriye’ye gidip gelmek. Suriye’de düzelsin olaylar, Hama’ya ineyim, ailem akrabalarım orada olsun. Ben mesela burada yaşayım ama oraya da gidebileyim. İnsanları ben seviyorum buradakileri” (K8).

“Şimdi mesela Suriye’de savaş bittiyse de dönmek istemiyorum, burada daha çok çalışmak isterim. Suriye’ye para göndermek isterim yardım etmek için” (K14).

“Şimdi geçici bir şekilde burada oturuyorum. İlerde güzel bir iş olduğunda Avrupa’ya, Suudi Arabistan, Katar ya da Dubai’ye gitmek isterim” (K9).

“Savaş yoksa Suriye’ye ya da Arap bir ülkeye Kuveyt, Katar severim yani buralarda çalışmak isterim. Arapçanın konuşulduğu ve Arap insanların yaşadığı bir yerde olmak istiyorum” (K12).

“Hayalim İsviçre’ye gitmek. Üniversite bittiğinde Türkiye’den çıkacağım” (K13).

Araştırma kapsamında gelecek planlarıyla ilgili yöneltilen soruya, katılımcıların verdikleri cevaplar incelendiğinde Avrupa’ya gitmek istediğini beyan eden katılımcıların Avrupa’nın refah düzeyini kendilerine referans alarak söz konusu ülkelere göç etme isteği içinde oldukları saptanmıştır. Gelecekte Türkiye’de kalmak istediğini ifade eden katılımcıların ülkemizde eğitim öğretim hayatına dâhil oldukları, Türk kültürüne ait değerleri benimsemeye başladıkları, ev sahibi halk ile iyi ilişkiler içinde oldukları, Türkiye’de özgür yaşayabildikleri düşüncesine sahip oldukları, kültürleşme düzeylerinin günden güne arttığı ve üzerinde durulan tüm bu faktörlerin söz konusu katılımcıların gelecekte de Türkiye’de yaşamaya devam etme isteklerinin üzerinde olumlu etkiler oluşturduğu sonucuna varılmıştır. Gelecekte Arap ülkelerinde yaşamak istediklerini ifade eden katılımcıların ise nispeten kültürleşme düzeylerinin daha düşük olduğu, genel olarak çevrelerindeki göçe tabi olmuş bireyler ile ilişki

içinde oldukları ve sosyal kimlik geliştirdikleri, Arap ülkelerine gitmek istemelerinin bu sosyal kimlik örüntüsünün devamı niteliğinde olabileceği düşünülmektedir.

SONUÇ

Suriye kaynaklı göç hareketiyle küçük yaşlarda Türkiye'ye gelerek kendilerine aileleriyle birlikte yeni bir yaşam ve düzen inşa eden Suriye kökenli gençlerin uyum meselesine odaklanan bu çalışma, Berry'nin kültürleşme kuramını eksenine almaktadır. Söz konusu kuramda, göçmenlerin, ev sahibi toplum üyeleriyle girdikleri etkileşimle birlikte kendi orijinal kültürlerinden kopmadan, yeni kültüre uyum sağlayabilecekleri fikrini öne sürmektedir. Ancak bu durumun her göçmen için geçerli olmadığını, göçmenlerin asimilasyon, ayrışma ve marjinalleşme süreçlerine de yönelim gösterebileceğini belirtilmektedir. Bu noktadan hareketle, Türkiye'nin sınır kenti Hatay'da yaşayan on yedi Suriye kökenli gençle gerçekleştirilen nitel desende bir araştırma tasarlanmış ve derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Genç kuşak Suriyeli bireyleri odağına alan araştırmada, elde edilen araştırma bulgularıyla, Berry'nin kültürleşme stratejileri yordanmıştır. Araştırma kapsamında katılımcılara yöneltilen sorulara verdikleri cevaplardan yola çıkarak ortaya çıkan araştırma bulgularını özetleyecek olursa, katılımcıların bir kısmının Suriye'yle ilgili hafızalarında herhangi bir anı olmadığı, diğer kısmının ise net hatıralarının olmadığı tespit edilmiştir. Hatay'da yaşadıkları semte aidiyet hissedip hissetmedikleri sorulduğunda bir katılımcı aidiyet hissetmediğini, diğerleri genel olarak aidiyet hissettiğini belirtmiştir. Ev sahibi toplumun anadili olan Türkçeyi iki katılımcının bilmediği, diğer on beşinin öğrendiği anlaşılmıştır. Dil öğrenmede özellikle okul arkadaşlarının, öğretmenlerin, sosyal çevrenin ve Türkiye'nin ulusal televizyon kanallarının etkisi olduğu öğrenilmiştir. Ev sahibi ülke gündemini içeren haber programlarının ve ülkenin dizi ve filmlerinin Türkçe olarak ailece televizyondan takip edildiği bilgisine ulaşılmıştır. Türk yiyecek ve içecekleriyle ilgili soruya, ev sahibi toplumun mutfağını bildiklerini ve ürünleri tükettikleri cevabı verilmiştir. Türkiye'nin ulusal bayramlarının genel olarak bilindiği, okulların bu konuda etkisinin önemli olduğu tespit edilmiştir. Dini bayramların aynı olması nedeniyle bu konuda sorun yaşanmadığı anlaşılmıştır. Göç eden grubun ve ev sahibi toplumun genel olarak aynı dine, İslam'a, mensup olmalarının, araştırma örnekleminin, dini ibadetleri yerine getirme konusunda sorun yaşamamasına ve kültürleşme sürecine olumlu katkı yapmasına sebep olmuştur. Türkiye'nin ulusal marşına karşı olumlu duygular besleyen örneklemin, orijinal kültürlerinin marşlarını genel olarak bilmediklerini ancak saygı duydukları sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde katılımcıların Türk bayrağına karşı pozitif bir bakış

açısına sahip oldukları, orijinal kültürlerinin iki bayrağa sahip olduğunu ve yeşil renkli bayrağa sahip çıktıkları tespit edilmiştir. Göç ettikleri toplumun üyeleriyle komşuluk, arkadaşlık gibi yakın ilişkilerinin olduğunu hatta ailelerinin de bu eğilimde olduğu anlaşılmıştır. İlerleyen yıllarda Türkiye’de kalmaya devam etmeleri halinde, orijinal kültürlerine ait değerlerin korunup korunmayacağı konusundaki görüşleri sorulduğunda, konuyla ilgili farklı düşüncelerin olduğu ortaya çıkmıştır. Bazı katılımcılar ilerde öz kültürel değerlerini koruyabileceklerini düşünürken, diğerleri koruyamayacaklarını ve bu değerlerin yok olmaya mahkûm olacağını dile getirmiştir. Son olarak genç Suriyeli bireylere, gelecekte Türkiye’de kalma istekleri sorulmuş, bu soruya Türkiye’de kalmak istediği cevabını verenler, refah seviyesi yüksek bir Arap devletine göç etmek istediğini söyleyenler ve bir Avrupa ülkesine gitmek istediğini dile getirenler olmuştur. Toparlayacak olursak, araştırma örnekleminin büyük kısmının Berry’nin kültürleşme stratejilerinden entegrasyona yöneldiği, küçük bir kısmının ayrışma yöneliminde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

- Aydın, N. (2018). Nitel Araştırma Yöntemleri: Etnoloji, *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 2(2), 60-71.
- Coşkun, R., Altunışık, R., Yıldırım, E. (2007). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı*, Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Akgün, B. (2012). Suriye Krizi’nde Bölgesel ve Küresel Aktörler (Perspektifler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri), *Sosyolojik Düşünce Enstitüsü Analiz*, Haziran, 1-72.
- Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme, *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Behera, J., Hasan, B. (2018). Cultural Identity, and Acculturative Stress: A Systematic Review, *Indian Journal of Health and Wellbeing*, 9(3), 454-458.
- Berry, J. W. (1980). Acculturation as Varieties of Adaptation, A. Padilla (Ed.), *Acculturation: Theory, models and findings içinde* (9-25), Boulder: Westview.
- Berry, J. W. (1991). Understanding and Managing Multiculturalism, *Psychology and Developing Societies*, 3, 17-49.
- Berry, J. W. (1997). Lead Article: Immigration, Acculturation, and Adaptation, *Applied Psychology: An International Review*, 46 (1), 5-34.
- Berry, J. W. (2001). A Psychology of Immigrants, *Journal of Social Issues*, 57(3), 615-631.
- Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living Successfully in Two Cultures, *International Journal of Intercultural Relations*, 29(6), 697-712.

Suriyeli Gençlerin Uyum Süreçlerinin Berry'nin Kültürleşme Modeli

Bağlamında Analizi: Hatay İli Örneği

- Berry, J. W. (2006). Stres Perspectives on Acculturation, D. L. Sam ve J. W. Berry (Ed.), The Cambridge handbook of acculturation psychology içinde (43-57), Cambridge: Cambridge University Press.
- Berry, J. W., Phinney, J. S., Sam, D. L. vd. (2006). Immigrant Youth: Acculturation, Identity, and Adaptation, *Applied Psychology: An International Review*, 55(3), 303-332.
- Berry, J. W. (2009). *Living Together in Culturally-Plural Societies: Understanding and Managing Acculturation and Multiculturalism. In Perspectives on Human Development, Family, and Culture*, New York: Cambridge University Press.
- Berry, J. W. (2011). Integration and Multiculturalism: Ways towards Social Solidarity, *Peer Reviewed Online Journal*, (20), 2.1-2.21.
- Berry, J. W., Sabatier, C. (2011). Variations in the Assessment of Acculturation Attitudes: Their Relationships with Psychological Wellbeing, *International Journal of Intercultural Relations*, 35(5), 658-669.
- Çağlayan, S. (2015). Suriye Savaşı ve Suriyeli Göçmenler, *Sosyoloji Divanı*, (6), 193-208.
- Çakırer- Özservet, Y. (2015). Modern Göçebeler Olarak Göçmenler, Mekân ve Şehre Uyum, *Sosyoloji Divanı*, (6), 41-54.
- Çelepi, M. S. (2020). Toplumsal Anımsamanın Millî Bayramlar ile Gerçekleşmesi: 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Örneği, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, TBMM'nin 100. Yılı ve Millî İrade Özel Sayısı, 30-43.
- Çiçekli, B. (2014). *Yabancılar ve Mülteci Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Erkan, E. (2016). Suriyeli Göçmenler ve Dini Hayat: Uyum, Karşılaşma, Benzeşme: Gaziantep Örneği, *İlahiyat Akademi Dergisi*, 4, 1-35.
- Flaskerud, J. H. (2007). Cultural Competence Column: Acculturation, *Issues in Mental Health Nursing*, 28(5), 543-546.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM). (2015). Türkiye ve Göç Broşürü, No:18. Ankara: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Göregenli, M., Karakuş, P., Kösten, Y. vd. (2014). Mahalleye Bağlılık Düzeyinin Kent Kimliği ile İlişkisi İçinde İncelenmesi, *Türk Psikoloji Dergisi*, 29(73), 73-85.
- Gümüş, Ş. (2019). Ne Yersen O'sun: Mutfak Kültürünün Kimlik İnşasındaki Rolü, 1. Uluslararası Malatya Gastronomi ve Kültür Kongresi Bildiriler Kitabı, Malatya.
- Güngör, D. (2014). İkinci Kuşak Avrupalı Türklere Psikolojik Entegrasyon ve Uyum: Çift Boyutlu Kültürleşme Temelinde Karşılaştırmalı Bir Derleme, *Türk Psikoloji Yazıları*, 17(34), 16-31.
- Hortaçsu, N. (2007). *Ben Biz Siz Hepimiz, Toplumsal Kimlik ve Gruplararası İlişkiler*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Jasti, S., Lee, C. H, Doak, C. (2011). Gender, Acculturation, Food Patterns, and Overageight in Korean Immigrants, *Am J Health Behav*, 35, 734-745.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2014). Sonsöz: Kültürleşme ve Aile İlişkileri, *Türk Psikoloji Yazıları*, 17(34), 120-127.

- Karaça, Z. N. (2017). Suriyeli Mülteci Gençlerde Kimlik Sorunu/Karmaşası, <https://docplayer.biz.tr/54840753-Suriyeli-multeci-genclerde-kimlik-sorunu-karmasasi.html> (Erişim: 19.01.2022).
- Karataş, Z. (2017). Sosyal Bilim Araştırmalarında Paradigma Değişimi: Nitel Yaklaşımın Yükselişi, *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 68-86.
- Karataş, K., Baloğlu, M. (2018). Kültürleşme Stresi Kıskaçındaki Suriyeli Öğrenciler, *Turkish Studies*, 13(27), 971-990.
- Kılıç, S. (2013). Örnekleme Yöntemleri, *Journal of Mood Disorders*, 3(1), 44-46.
- Kirman, M. A., Dölek, İ. (2020). *Göç ve Din: Disiplinlerarası Bir Yaklaşım*, Ankara: Astana Yayınları.
- Lefebvre, H. (1991). *The Production of Space*, D. Nicholson (Çev.), Smith Blackwell Ltd.
- Özer, Y. Y. (2015). Göçmenlere Yönelik Yabancı Düşmanlığı Türkiye İçin Tehlike Olabilir Mi? Suriyeli Göçmenler Üzerinden Bir Değerlendirme, *Sosyoloji Divanı*, (6), 177-192.
- Redfield, R., Ralph, L., Melville, H. (1936). Memorandum on The Study of Acculturation, *American Anthropologist*, (38), 149-152.
- Sam, D. L. (2006). Acculturation: Conceptual Background and Core Concepts. D. L. Sam ve J. W. Berry, (Ed.), *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Saraçoğlu, H. (2012). Kuzey Afrika ve Asya Ülkelerinin Bayrakları Üzerine Bir İnceleme, Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi Bildiri Kitabı, VI. Cilt, 2669-2684, Ankara.
- Saygın, S., Hasta, D. (2018). Göç, Kültürleşme ve Uyum, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10 (3), 312-333.
- Sevencan, F., Çilingiroğlu, N. (2007). Sağlık Alanındaki Araştırmalarda Kullanılan Niteliksel Veri Toplama Yöntemleri, *Toplum Hekimliği Bülteni*, 26(1), 1-6.
- Subaşı, N. (2001). Gündelik Hayat ve Dinsellik, *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 239-267.
- Şan, F. (2019). Hatay'da Dinî-Etnik Çeşitlilik ve Bu Çeşitliliğin Dile Yansımaları, *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 12(27), 704-715.
- Şimşek, D. (2019). Türkiye'de Suriyeli Mülteci Entegrasyonu: Zorlukları ve Olanakları, *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 172-187.
- Şişman, Y., Balun, B. (2020). Transit Göç ve Türkiye, *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(2), 61-79.
- Tepebaşı, F. (2005). Kullanımlık Metin Türü Olarak Ulusal Marş Kavramı ve İşlevleri, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1(17), 383-393.
- Topal, A. H. (2015). Geçici Koruma Yönetmeliği ve Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü, *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(1), 05-22.
- Yener, S., Duran, H. (2011). Avrupa Birliği Ülkelerinin Ulusal Marşlarının Sosyo-Kültürel ve Müzikâl Açından İncelenmesi, *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, (24), 185-206.
- Yıldız, C. (2012). Alman Okullarında Sunulan Türkçe Derslerinin Değerlendirilmesi ve İki Dillilik. <https://docplayer.biz.tr/7904471-Alman-okullarinda-sunulan-turkce-derslerinin-degerlendirilmesi-ve-ikidillilik.htm> (Erişim: 14.04.2022).

Suriyeli Gençlerin Uyum Süreçlerinin Berry'nin Kültürleşme Modeli

Bağlamında Analizi: Hatay İli Örneği

- Yılmaz, İ. H., Sağıroğlu, A. Z. (2022). Türkiye'deki Suriyeli Öğrencilerin Türkçe ve Ana Dil Becerilerine İlişkin Algıları ve Gündelik Hayattaki Dil Tercihleri, *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(26), 472-494.
- Yılmaz, İ. H. (2023). Göçmen Uyumuna Yönelik Sosyal Politikalar: Almanya, Hollanda ve Japonya Örnekleri, Ü. İ. Ortakaya ve D. Koca (Ed.), *Farklı Refah Rejimlerinde Göç ve Sosyal Politika* içinde (1-26). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Zafer, A. B. (2016). Göç Çalışmaları İçin Bir Anahtar Olarak "Kültürleşme" Kavramı, *U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (30), 75-92.

